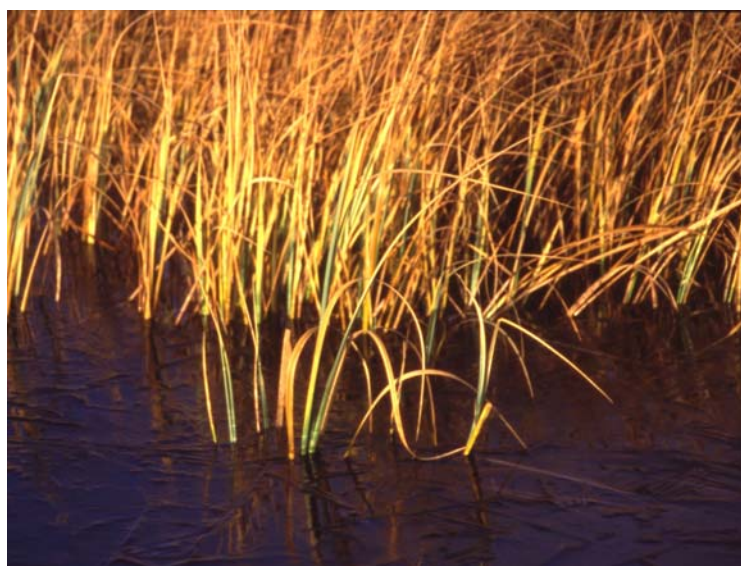

Senter for aldersforskning i Tromsø

Årsmelding 2004

Innholdsfortegnelse

ALDERSFORSKNING I TROMSØ – 2004	2
STYRINGSGRUPPEN TIL SENTER FOR ALDERSFORSKNING I TROMSØ.....	4
SENTER FOR ALDERSFORSKNING I TROMSØ.....	5
DEN SYVENDE NASJONALE KONFERANSEN OM ELDRE	8
FORUM FOR ALDERSFORSKNING	9
AVLAGTE DOKTORGRADER 2004.....	9
AVLAGTE HOVEDFAGSOPPGAVER 2004.....	9
PROFESSOR II I GERONTOLOGI VED SENTER FOR ALDERSFORSKNING I TROMSØ <i>KIRSTEN THORSEN</i>	10
RAPPORTER FRA FORSKNINGSPROSJEKTENE:.....	11
STYRKING AV TVERRFAGLIG REHABILITERINGSFORSKNING I HELSE NORD.....	11
ET FORSTÅENDE PERSPEKTIV PÅ PERSONER MED HJERNESLAG OG APRAKSI – EN PRAKSISSTUDIE.....	12
TAP AV EKTEFELLE I ELDRE ÅR: SORG OG MESTRING. EN SOSIOLOGISK ANALYSE.	14
IMPLEMENTERING AV GODE RUTINER OG OPPFØLGING AV SYKEHJEMSPASIENTER MED DÅRLIG HØRSEL.....	16
RELASJON MELLOM POSTPRANDIELL HYPERLIPIDEMI OG PLAKKMORFOLOGI VED ULTRASONOGRAFISK PÅVISNING AV ATEROSKLEROSE PÅ HALSPULSÅREN	18
MOLEKYLÆRGENTISK BESKRIVELSE AV OVERGANGEN MELLOM GLEASONGRAD 3 TIL 4 VED PROSTATAKREFT.....	21
RETROSPEKTIV, OBSERVASJONELL STUDIE AV OVERLEVELSE HOS KRONISK LUNGESYKE SOM HAR FÅTT LUNGEREHABILITERING.....	22
EPIDURALINJEKSJONER VED NERVEROTAFFEKSJON KORSRYGG.....	23
PTH, KALKINNTAK OG BLODTRYKK HOS ELDRE I TROMSØ 5	24
EFFEKT AV NÆRINGSDRIKK-INTERVENSJON VED UNDERERNÆRING HOS ELDRE SYKEHUSPASIENTER	25
KVALITETSINDIKATOR RELEVANT FOR BEHANDLINGEN AV SYKE ELDRE.....	26
COLD ACTIVATED THROMBOGENESIS IN ELDERLY MICE	27
GAMMEL FRAMTID: OPPFATNINGER AV ØKONOMI OG FRAMTIDENS ALDERDOM	29
NYE ELDRE – ULIKE ÅRSAKER TIL PENSJONERING	31
KAN KOGNITIV SVIKT HOS ELDRE FOREBYGGES?.....	33
SAMMENHENG MELLOM DANNELSE AV AGE (ADVANCED GLYCATION END PRODUCTS) OG UTVIKLINGEN AV ALDERS-ASSOSIERTE LIDELSER.....	35
STUDENTPROSJEKTER:	40
HVORDAN OPPELVER OG MESTRER HJEMMEBOENDE SLAGRAMMEDE PERSONER MED UNILATERAL NEGLEKT OG DERES NÆRMESTE PÅRØRENDE HVERDAGSLIVETS AKTIVITETER, CA 2 ÅR ETTER PRIMÆRREHABILITERING?	40
HJELPEMIDDELFORMIDLING I KOMMUNEN: EN STUDIE AV KARTLEGGINGSSAMTALEN MELLOM KOMMUNEERGOTERAPEUT OG BUKER VED FORMIDLING AV RULLESTOLER.	41
EN TILNÆRMING TIL SLAGPASIENTER MED SKYVEPROBLEM.....	42
PROSJEKTER TILDELT MIDLER FOR OPPSTART I 2005:	43

Aldersforskning i Tromsø – 2004

Rekruttering er utfordringen

I løpet av 2004 har to medisinere disputert for doktorgraden med støtte fra SAT. Torgeir Engstad er den første geriater som har disputert i Tromsø og han har tatt opp et forskningsområde hvor det er mye ugjort og hvor problemstillingene står i kø. Det gjelder pasientene som overlever hjerneslag. Hva karakteriserer disse pasientene og hva kan de lære oss om faktorer som er viktige for leveutsikter og livskvalitet hos denne store pasientgruppen? Ca 12000 rammes av slag i Norge hvert år og et flertall av disse hører hjemme blant de eldre. Det andre arbeidet har tatt for seg hørselsproblemer i alderdommen. Også dette er et stort og viktig område som påvirker livskvaliteten til mange gamle og hvor våre kunnskaper er begrenset. Disse to arbeidene bekrefter med all tydelighet at SAT er kommet for å bli og SAT har potensiale i seg til å utvikle forskningsområder som alt for lenge har ligget gjemt og glemt. Parallelt med disse to disputaser har tre samfunnsvitere nå avsluttet sine arbeider som er levert inn til vurdering. Igjen viser dette at også innenfor gerontologi er det et stort potensiale for å øke kunnskapsmengden innenfor et felt som angår stadig flere og flere av oss og som i betydelig grad vil kunne forme fremtidens samfunn.

Til tross for de lyspunkter som årets årsoppgjør dokumenterer, er det samtidig klart at rekrutteringen til aldersforskning er for svak. Dette gjelder i første rekke rekrutteringen innenfor geriatri, dette store og vesentlige fag innenfor medisinen som til stadighet kjemper i motbakke, først og fremst fordi rekrutteringen er dårlig. Svikten i tilgang på fagpersonale forplanter seg fra primærhelsetjenesten og opp på universitetsklinikkene og gjelder både medisinere og sykepleiere. Dette rammer naturlig også forskningspotensialet innenfor feltet noe som igjen merkes ut av de søknader som foreligger om forskningsstøtte. Tiden er overmoden for å samle alle gode krefter til dugnad med henblikk på å stimulere rekrutteringen på alle plan.

Hvordan kan Senter for Aldersforskning bidra til slik rekruttering?

I første rekke har vi de midler som skal til for å støtte gode og levedyktige forskningsprosjekter innenfor geriatrien. Dernest kan vi videreutvikle et godt tverrfaglig forskningsmiljø gjennom de forskningsseminarer som utgår fra senteret. Dit bør vi invitere personale fra sykehjemmene og geriatriiske sykehusmiljøer til undervisning og dialog. Sammen med Geriatrisk Avdeling, UNN, Telemedisin og Undervisningssykehjemmet i Tromsø kan vi videreutvikle "Nyhetsbrevet" for derigjennom å stimulere den faglige utvikling i landsdelen. Utdanning, kommunikasjon og forskning er livsviktige elementer i arbeidet med å gjøre geriatrien attraktiv som fremtidig arbeidsplass. Gjennom direkte støtte til faglige seminarer og anvendt forskning ved sykehjem vil vi kunne utvikle flere områder som vi hittil bare så vidt har vært i berøring med. Det er således klart at SAT må satse både på primær og spesialisthelsetjenesten. Et spennende miljø med mange utfordringer er det vi må kunne by unge potensielle forskere. Dette miljø krever selvsagt også veiledning og opplæring.

Universitetet og Høgskolen

Disse to institusjonene har ansvar for å utdanne viktige grupper fagpersonale til fagområdet geriatri. I dette ligger et obligat krav til å stimulere forskning og utvikling innenfor fagfeltet. Styringsgruppen i SAT har nå gjort et nytt fremstøt ovenfor Universitetet i Tromsø med henblikk på å få etablert Senter for Aldersforskning i Tromsø som en integrert del av universitetsstrukturen. Dette betyr at Universitetet tar ansvar for et forskningsområde som hittil totalt har vært basert på bevilgninger for Helsetjenesten. Slik har det vært til tross for at tallrike publikasjoner og disputaser har gått ut i fra Universitetet. Det ville være naturlig å

knytte et slik senter til Institutt for klinisk medisin. Andre alternativer vil være å knytte det direkte til Det medisinske fakultet eller Universitetet i Tromsø som et frittstående senter. Hvordan dette best løses er underordnet. Det primære er at Universitetet nå tar ansvar og støtter opp under SAT slik at vi får en positiv utvikling. Vi venter fortsatt på et professorat i Geriatri. Helse Nord som i dag er SATs arbeidsgiver vil naturlig fortsette å ha sitt forskningsområde innenfor aldersforskning og vil utvilsomt være den viktigste bidragsyter til aldersforskningen i Nord Norge også i årene som kommer.

Arne Nordøy
Styreleder

Styringsgruppen til Senter for aldersforskning i Tromsø

I 2004 har styringsgruppen til Senter for aldersforskning i Tromsø (SAT) hatt følgende sammensetning:

1. Arne Nordøy, professor II, UiTø og overlege ved hjertemedisinsk avdeling , UNN. Leder.
2. Cathrine Arntzen, stipendiat, Avd. for sykepleie og helsefag, UiTø. Nestleder (Ketil Norman var nestleder ut juni 2004).
3. Ivar Aaraas, førsteamanuensis, Institutt for samfunnsmedisin, UiTø.
4. Audny Anke, avdelingsoverlege, Avdeling for fysikalsk medisin og rehabilitering, UNN.
5. Anne Helen Hansen, kommuneoverlege, Tromsø kommune.
6. Georges Midre, professor, Samfunnsvitenskapelig fakultet, UiTø.
7. Mette Lourcing, overlege i geriatri, Helgeland sentralsykehus.
8. Astrid Musland, stipendiat, ansattes representant.
9. Sigurd Sparr, avdelingsoverlege, Geriatrisk avdeling, UNN.
10. Bjørnar Østgård, leder Troms fylkeseldreråd og leder Tromsø eldreråd, eldrerepresentant.

Pål Vegar Storeheier, daglig leder for SAT, har vært sekretær for styringsgruppen (Cathrine Arntzen var sekretær fram til mars 2004).

Grethe Hoel har møtt som observatør fra Norut medisin og helse AS.

Kirsti Hagen har møtt som observatør fra Undervisningssykehjemmet i Tromsø.

Vara:

Torgeir Engstad – (for 9)

Aud Overå Fyhn – (for 10)

Senter for aldersforskning i Tromsø

Senter for aldersforskning i Tromsø (SAT) ble etablert for å stimulere den tverrfaglige aldersforskningen i Tromsø. SAT er i dag ett av seks forskningsprogram under Helse Nord RHF og hadde ved årsskiftet vært i drift som eget senter i fem år.

Senteret har i 2004, i likhet med 2003, fått sin bevilgning fra Helse Nord RHF. Tildelingene for 2004 fra Helse Nord RHF var på kr 4,78 millioner. Sammen med overførte midler fra 2003 utgjorde budsjettet til SAT for 2004 kr 5,72 millioner. SAT har i 2004 hatt ansvar for tre fagområder: Forskning om eldre, samhandling med primærhelsetjenesten og rehabilitering.

Ny daglig leder ved SAT, Pål Vegar Storeheier, ble ansatt i mars 2004 i 100% stilling. Stillingen er knyttet opp til ledelse av senteret, og inntil 50 % av stillingen kan benyttes til egen forskning.

Styringsgruppen til SAT har i 2004 gjennomgått noen små endringer: Astrid Musland erstattet Hege Gjertsen som de ansattes representant og Cathrine Arntzen erstattet Ketil Normann som nestleder (Normann har forskningsfri i perioden 01.07.04-30.06.05). Pål Vegar Storeheier erstattet i mars Cathrine Arntzen som sekretær for styringsgruppen. Kirsti Hagen har erstattet Toril Agnete Larsen som observatør i styringsgruppen fra Undervisningssykehjemmet i Tromsø (USH Tromsø). Medlemmene i styringsgruppen har som tidligere år, ivaretatt sine funksjoner uten noen form for møtegodtgjørelse eller annen form for kompensasjon.

Etter fem års engasjement som professor II ved SAT, avsluttet Kirsten Thorsen sitt engasjementet den 31.12.04.

Senter for aldersforskning i Tromsø flyttet våren 2004 fra Forskningsparken og til det nye Teorifagbygget (bygg 2) ved Universitetet i Tromsø (UiTø). Her har senteret disponert fire kontorer og delt noe av infrastrukturen med Senter for samiske studier. Det er planlagt at SAT igjen skal flytte inn i nye kontorer i Forskningsparken i løpet av februar-mars 2005.

Peter Hjort prisen ble i år tildelt professor II ved Senter for aldersforskning Kirsten Thorsen. Prisen ble utdelt av Peter Hjort selv. Han la i sin tale til Thorsen vekt på at hun i sin mer enn 30-årige forskerkarriere, har gjort en betydelig innsats for forskning om eldre og eldreomsorg i Norge.

I 2004 har SAT arbeidet med følgende prioriterte oppgaver:

Forskning har også vært hovedfokus for 2004. I år har 16 prosjekter mottatt økonomisk og praktisk støtte fra SAT, samt 2 studentprosjekter. Hovedtyngden av de forskerne som mottok midler fra SAT i 2004 tilhørte UNN og UiTø. Alle prosjektene presenteres seinere i årsmeldingen. De viser stor variasjon og faglig bredde. To doktorander finansiert av SAT har forsvart sine avhandlinger i 2004 (Torgeir Engstad og Niels Christian Stenklev), tre doktorgradsstipendiater har ferdigstilt sine avhandlinger og venter på å disputere (Trine Medby Fosslund, Hege Gjertsen og Kari Brøndbo), mens tre hovedfagsstudenter har forsvart sine oppgaver (Björg Balteskard, Britt Normann og Gyrð Thrane).

Senterets viktigste oppgaver er å rekruttere forskere, stimulere til forskning i geriatri, samt sikre kontinuitet og kvalitet i den pågående forskningen. Et ledd i satsningen på rekruttering

av forskere innen geriatri og gerontologi er ved utlysning av studentmidler. For 2004 fikk to masterstudenter på masterprogrammet i helsefag ved UiTø tildelt studentstipend.

Høsten 2004 ble forskningsmidlene for 2005 lyst ut og søknadsmengden var tilfredsstillende. Det ble for 2005 søkt om 6,5 millioner innen fagområdet "Forskning om eldre" (12 søknader), 1,8 millioner innen fagområdet rehabilitering (3 søknader) og 1,6 millioner innen fagområdet "Samhandling med primærhelsetjenesten" (4 søknader). Styringsgruppen til SAT sin innstilling om fordeling av midler ble vedtatt i Universitetssamarbeidet den 22.11.04.

Nettverk er et annet stikkord for SAT. Det overordnede samarbeidet finner sted ved at SAT formelt er et samarbeid mellom UiTø og Helse Nord RHF, noe som både kommer til uttrykk i representasjonen i styringsgruppen til SAT og at denne er organisert under Universitetssamarbeidet.

Den syvende nasjonale konferansen om eldre ble i 2004 planlagt og arrangert i samarbeid med USH Tromsø, UiTø og Universitetskehuset Nord-Norge (se eget kapittel). Videre arrangerer SAT "Forum for aldersforskning" som er et møtested på tvers av faggrupper hvor aktuell forskning om eldre innen alle fagretninger presenteres (se eget kapittel). SAT samarbeider tett med Undervisningssykehjemmet i Tromsø (USH Tromsø), som både er en faglig samarbeidspartner og en arena for forskningsprosjekter. Daglig leder ved SAT er observatør i USH Tromsø sin styringsgruppe, og USH Tromsø har en observatør i SAT sin styringsgruppe.

Professor II ved SAT, Kirsten Thorsen, har i 2004 vært et viktig bindeledd mellom SAT og de Nasjonale forskningsmiljøer, blant andre Norsk senter for oppvekst, velferd og aldring (NOVA), Kompetansesenter for aldersdemens og programmet "Funksjonshemming og aldring". Magnhild Nicolaisens doktorgradsprosjekt: "*Nye eldre - Ulike årsaker til pensjonering*" (se egen omtale) anvender materialet fra LAG-prosjektet ved NOVA.

Formidling av kunnskap om aldring er et tredje stikkord i SAT sin målsetting. Den årlige nasjonale konferansen om eldre er i så måte en av de viktigste forum for formidling av kunnskap til et bredt publikum. Interessen for konferansen høsten 2004 var stor og mer enn 200 deltakere fra mange forskjellige faggrupper deltok. Den store interessen omkring konferansen og tilbakemeldingene i etterkant av konferansen vitner om et stort behov for både ny forskning om eldre og formidling av allerede frambrakt kunnskap. Som nevnt ovenfor, arrangerer SAT også "Forum for aldersforskning" hvor kunnskap fra pågående og nylig avsluttede prosjekter også i 2004 ble presentert for et flerfaglig publikum. Professor II ved SAT har i 2004 hatt det faglige ansvaret for gjennomføringen av møtene i gerontologigruppa. Gruppen hadde i 2004 tre faglige møter i semesteret med gode fremlegg og diskusjoner.

I 2004 ga SAT ut fem Nyhetsbrev i fellesskap med USH Tromsø. Formålet med denne felles utgivelsen er å spre informasjon om hva som foregår av forskning, prosjektarbeid og fagutvikling ved begge enhetene. Nyhetsbrevet sendes ut i et opplag på ca 500 til forskere, helsepersonell og andre interesserte. Samtlige Nyhetsbrev kan lastes ned på:
<http://uit.no/172/6571/>.

SAT ser på hjemmesidene sine (<http://uit.no/172/>) som et viktig instrument for å formidle informasjon om de ulike forskningsprosjektene som støttes av senteret. Nettsidene når ut til et bredt publikum og fungerer som en portal for å nå interesserte fag- og privat personer. Ved henvendelser settes disse i kontakt med fagpersoner som kan gi svar på eventuelle spørsmål.

For at nettsidene skal kunne fungere tilfredsstillende har de i 2004 gjennomgått en grundig revidering og har deretter blitt fortløpende oppdatert.

Både våren og høsten 2004 var SAT med på å arrangere kurstilbudet "Veien videre alene" i samarbeid med Norsk pensjonistforbund (Simon Strøm, Georg Indresand og Magnus Myklevold). Dette er et fem-dagers kurstilbud rettet mot enslige eldre som har det vanskelig etter tap av ektefelle, samboer eller andre kjære. Kurset omhandlet blant annet hvordan man kan bryte ut av ensomheten, helse/sykdom, demens, riktig kosthold, økonomi, forsikringer, pensjons- og trygderettigheter, hjelpeapparatets tilbud, arv og andre juridiske spørsmål. Til sammen 30 personer gjennomførte kurset i 2004.

For øvrig vitner rapportene for 2004 fra de ulike forskningsprosjektene tilknyttet SAT (se lenger bak i årsmeldingen) at resultater fra prosjektene publiseres i nasjonale og internasjonale tidsskrifter. Forskerne presenterer også resultatene fra prosjektene ved nasjonale og internasjonale møter/seminarer/konferanser, samt bidrar med kunnskapsformidling til eldre i lokalsamfunnet ved å presentere forskningen i pensjonistforeninger og lignende.

Pål Vegar Storeheier
Daglig leder

Den syvende nasjonale konferansen om eldre

Den 15. og 16. november 2004 arrangerte Senter for aldersforskning i Tromsø den syvende nasjonale konferansen om eldre i Tromsø. Temaet for konferansen i 2004 var: "Sansetap ved normal aldring". Konferansen fokuserte på hvordan kognitive evner, syn, hørsel, smak og lukt endrer seg gjennom livet.

Av 13 foredragsholdere var 7 representanter for fagmiljøene i og rundt Tromsø. I tillegg var det innledere fra Umeå Universitetet, NOVA, Haukeland Universitetssykehus, Aker Universitetssykehus, Nordkapp helsesenter og Universitetet i Bergen.

Konferansen var dette året et faglig samarbeid mellom Senter for aldersforskning i Tromsø, Undervisningssykehjemmet i Tromsø, Universitet i Tromsø og Universitetssykehuset i Nord-Norge. Utover den rene formidlingen av kunnskap har konferansen betydning for danning av nettverk og samarbeid på tvers av institusjonene i Norge. SAT hadde det økonomiske ansvaret for konferansen.

Interessen for konferansen var stor, og av plassmessige hensyn måtte vi sette strek ved 205 deltakere. Målgruppen for konferansen var forskere, universitets- og høgskolepersonell, andre som underviser i aldring og eldreomsorg, personell i eldreomsorgen, studenter på alle nivå, politikere og de eldre selv. Deltakerne var godt fordelt blant målgruppen, og vi fikk mange svært gode tilbakemeldinger etter endt konferanse.

Konferansen ble godkjent av:

- Den norske lægeforeningen som kurs innen spesialitetene allmennmedisin (13p) og geriatri (13t).
- Norsk sykepleierforbund som meritterende for godkjenning til klinisk spesialitet i sykepleie/spesialsykepleie med totalt 13 timer.
- Norsk ergoterapeutforbund som spesialistspesifikt kurs meritterende til ergoterapeutspesialist i allmennhelse, eldres helse og somatisk helse med 12,5 timer.
- Norsk psykologforening som 13 timers fritt spesialkurs og som 13 timers vedlikeholdsaktivitet.

Mer informasjon om konferansen finnes på: <http://uit.no/172/6578/>

Konferansekomiteen bestod i 2004 av:

Pål Vegar Storeheier - Senter for aldersforskning
Kirsti Hagen - Undervisningssykehjemmet Tromsø
Einar Laukli – Øre-nese-hals avdelingen, UNN
Claudia Rodriguez-Aranda, Universitetet i Tromsø
Sigurd Sparr - Geriatrisk avdeling, UNN

Forum for aldersforskning

Forum for aldersforskning er Senter for aldersforskning i Tromsø sitt tverrfaglige møtested, hvor også andre som er interessert i forskning om eldre kan møte. Forskerne er til daglig lokalisert i forskjellige fagmiljøer. Forumet er derfor et møtested på tvers av slike skillelinjer, og skal være en informasjonskilde om pågående og planlagte forskningsprosjekter.

I 2004 har følgende foredrag blitt presentert:

Gyrd Thrane: "Undersøkelse av bevegelsesevne og fallrisiko med "Timed up and go test".

Johan Svartberg: "Skal alle eldre menn behandles med testosteron?"

Rolf Jorde: "Eldre og diabetes i Tromsø".

Bård Smedsrød: "Aldrings-substanser svekker leverens blodrensefunksjon".

Det er i hovedsak forskere knyttet til SAT som holder innlegg om sine prosjekter. Tidligere har også foredragsholdere fra andre miljøer i Norge og Norden blitt invitert til å holde innlegg på Forumet. Eksterne innledere vurderes ut fra faglige forhold og økonomi.

Forumet har hatt mellom 10-20 deltagere tilstede. Utfordringen fremover er å få opp interessen for forumet. Forumet har vært organisert av daglig leder for SAT og representanten i styringsgruppen for de ansatte.

Avlagte doktorgrader 2004

Torgeir Engstad

Characteristics and prognosis of long-term stroke survivors. The Tromsø study.

Niels Christian Stenklev

Hearing in the elderly. A cross sectional study.

Avlagte hovedfagsoppgaver 2004

Björg Balteskard

Å være på sykehjem - sett i et livsperspektiv.

Britt Normann

Individualisering i nevrologisk fysioterapi. Bobathkonseptet. Hjerneslagpasienter - behandling og kunnskapsgrunnlag.

Gyrd Thrane

"Timed up and go" som prediktor for fall.

Professor II i gerontologi ved Senter for aldersforskning i Tromsø Kirsten Thorsen

Professor II har innenfor rammen av denne stillingen:

Holdt disse foredrag/innlegg i Gerontologigruppen:

- Historisk innføring i sosialgerontologien
- Å skrive artikler og avhandling. Lurt og ulurt.
- Utfordringer og aktuelle forskningstemaer innen sosialgerontologien

Deltatt på alle møter i Gerontologigruppen og i Forum for aldersforskning.

*Veiledet, kommentert og drøftet prosjekter og skriftlige bidrag
ved doktorgradsavhandling og publikasjoner fra disse doktorgradsstipendiatene ved SAT:*

Trine Medby Fossland
Hege Gjertsen
Magnhild Nicolaisen
Astrid Musland

Forskningssamarbeid

Kirsten Thorsen er ansvarlig for koordineringen av Magnhild Nicolaisens doktorgradsprosjekt: "Nye eldre - Ulike årsaker til pensjonering" (se senere omtale) med LAG-prosjektet ved NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring). Doktorgradsprosjektet er et delprosjektet, basert på data fra LAG - "Livsløp, aldring og generasjon". LAG-studien er en longitudinell forløpsstudie med i alt ca. 5500 informanter i aldersgruppene 40 til 79 år, fra 30 kommuner/bydeler. Intervjuene ble foretatt i 2002/2003. Troms inngår som en av fire regioner, med 7 kommuner - deriblant Troms. Datamaterialet vil være tilgjengelig for forskere ved SAT. Kirsten Thorsen sitter i forskningsgruppen i LAG, og doktorgradsprosjektet inngår som et samarbeid mellom ulike forskningsinstitusjoner. Magnhild Nicolaisen har også besøkt NOVA for nærmere kontakt med forskningsgruppen i LAG.

Konferanse

Kirsten Thorsen har ledet konferansekomiteen for Norsk selskap for aldersforskning 50 års jubileumskonferanse: Nye tider, nye livsløp, nye eldre? Oslo 27 september 2004, der stipendiatene ved SAT deltok.

Kirsten Thorsen har disse verv

Leder av Norsk selskap for aldersforskning (NSA)
Medlem i styret i Nordiske gerontologisk forening (NGF).
Medlem i The Council (Rådet) i The International Association of Gerontology (IAG)

Rapporter fra forskningsprosjektene:

Styrking av tverrfaglig rehabiliteringsforskning i Helse Nord

Prosjektansvarlig:**Audny Anke**

Avdelingsoverlege dr.med.,
Avd. for fysikalsk medisin og rehabilitering,
UNN, 9038 Tromsø
Tlf. 77 62 80 41 (eksp.)
E-post: audny.anke@unn.no.

Veileder:

Avdelingsoverlege dr.med. Audny Anke

Prosjektmedarbeider(e):

Lege stipendiat Terese Fors

Finansiering:

SAT.

Bakgrunn/ Problemstillinger:

Det er behov for å styrke den tverrfaglige rehabiliteringsforskningen i Helse Nord. Det var primo 2004 ingen aktiv forskningsvirksomhet i fagområdet fysikalsk medisin og rehabilitering ved UNN.

Prosjektets hovedmål:

Styrke tverrfaglig rehabiliteringsforskning ved å planlegge og igangsette forskningsprosjekter knyttet til ulike pasient/brukergrupper, av tilstrekkelig kvalitet for 2-3 doktorgradsarbeider.

Materiale og metode:

Tre prospektive kliniske studier knyttet til pasienter som henvises til Nakke- og ryggpoliklinikken.

Foreløpige resultater:

Fra 010904 utarbeidet protokoll for Dr. gradsprosjekt ved Terese Fors med tittel: "Kartlegging av motivasjon for adferdsendring hos pasienter med langvarige rygg- og muskel-skjelettplager". Dessuten startet dr.gradsprosjekt for sykepleier Elin Damsgård i samarbeid med Ullevål sykehus "Smerteprovokasjon ved muskelbruk hos pasienter med muskel-skjelettsmerter". Stipendiat i dette prosjektet er finansiert med midler fra Helse og Rehab. Audny Anke er i tillegg involvert i 3 multisenterstudier.

Samarbeidspartnere:

Dr.med Cecilie Røe, Avd. for fysikalsk medisin og rehabilitering, Ullevål US
Dr.med. Aage Indahl, Spesialsykehuset for rehabilitering, avd. Stavern, RH
Nevrokirurgisk avdeling, UNN

Et forstående perspektiv på personer med hjerneslag og apraksi – en praksisstudie

Prosjektansvarlig:

Cathrine Arntzen

Stipendiat i Helsevitenskap
Avdeling for sykepleie og helsefag, IKM,
Universitetet i Tromsø
776 46216
cathrinea@fagmed.uit.no
Mars 2004- mars 2008
Heltid

Veiledere:

Ingunn Elstad, Førsteamanuensis v/ ASH
Tove Borg, Seniorforsker. Hammel Nevroscenter, Danmark

Finansiering:

SAT har finansiert 60 000 til drift og utstyr.

Bakgrunn/ Problemstillinger:

Prosjektet ønsker å rette søkelys på personer som har vanskeligheter med å igangsette og gjennomføre daglige aktiviteter (ADL) som følge av hjerneslag. Studien tar sikte på å få en større innsikt rundt fenomenet apraksi- slik utfallet fremtrer hos pasientene i konkrete hverdagsaktiviteter. En side ved prosjektet er å få fram hvordan pasienter, gjennom rehabiliteringsforløpet, opplever og erfarer apraksivanskene og sin endrede livssituasjon. Videre har prosjektet til hensikt å utforske samhandlingsprosesser mellom pasient og ergoterapeut, for å identifisere og reflektere rundt aspekter ved ADL-situasjonen som kan ha særskilt betydning for pasientens handlingskompetanse og fremgang i rehabiliteringsprosessen..

Prosjektets hovedmål:

Doktorgradsavhandlingen tar sikte på fremme forståelsen av fenomenet apraksi ved å ta utgangspunkt i to overordnede perspektiver: pasient- og pårørendeperspektivet på den ene siden og et prosessanalytisk perspektiv på samhandlingssituasjoner på den andre siden.

Prosjektets delmål:

- 1) Å reflektere rundt apraksibegrepet og bidra til økt innsikt i sider ved apraksi som fenomen.
- 2) Å fange opp hvordan apraksien oppleves og erfares av pasientene selv og deres nærmeste pårørende.
- 3) Å fange opp hvordan pasientens apraktiske vansker og deres egne erfaringer endres over tid i rehabiliteringsforløpet, samt analysere ulike forhold som kan ha betydning for disse endringene.
- 4) Å bidra til å utvikle kunnskap om hvordan dagliglivets naturlige situasjoner kan anvendes terapeutisk.

Materiale og metode:

Prosjektet er en kvalitativ studie der fokus er rettet mot kroppslige og sosiale fenomener i dagliglivet- slik de viser seg. Gjennom feltarbeid ønsker jeg å få tak i en fyldig og kontekstnær empiri.

Planen er å følge forløpet til noen pasienter som er innlagt ved en tverrfaglig døgnerhabiliteringsavdeling som følge av akutt hjerneslag. I første omgang tar studien utgangspunkt i fem til åtte pasienter som tilhører ulike rehabiliteringsavdelinger ved ulike sykehus i Nord Norge. Pasientene skal nylig ha gjennomgått et akutt hjerneslag. Det som kjennetegner pasientene er at de trenger litt, moderat eller omfattende assistanse for å ivareta sine primære aktiviteter, primært på grunn av apraktiske vansker.

Prosjektets empiriske materiale vil bestå av flere deler. Da jeg ønsker å ta utgangspunkt i observasjon av samspill i konkrete ADL-situasjoner anvendes videoanalyse. Samspillet mellom ergoterapeut og pasient fanger jeg opp ved å velge ut noen ADL-situasjoner som anvendes terapeutisk. For å få inn prosessperspektivet velger jeg å filme ADL- situasjoner i tre-fire tidsavgrensede faser.

Det vil bli foretatt intervju med behandlende ergoterapeut. Videre vil det bli foretatt dybdeintervju med pasient og pårørende i ulike faser av rehabiliteringsprosessen. Intervjuene tas opp på bånd og transkriberes så nøyaktig som mulig.

Foreløpige resultater:

Feltarbeidet er godt i gang og analysene er påbegynt.
Jeg er i rute i forhold til oppsatt fremdriftsplan.

Kurs og konferanser:

Har deltatt på og levert paper på 3 doktorgradskurs. Har nå totalt 30 studiepoeng og er ferdig med den obligatoriske opplæringsdelen.

Samarbeidspartnere:

Inngått samarbeid med Kirsten Tham og hennes doktorgradsgruppe ved Det Karolinska instituttet i Sverige.

Opprettet samarbeid med Tove Borg ved Forskningscenteret: Sundhed, Menneske og Kultur, Århus Universitet.

Tap av ektefelle i eldre år: Sorg og mestring. En sosiologisk analyse.

Prosjektansvarlig:

Hege Gjertsen

Doktorgradsstipendiat i sosiologi, UiTø

Senter for aldersforskning i Tromsø

Telefon: 92851971 (mob.)

E-post: hege.gjertsen@fagmed.uit.no

Prosjektet ble avsluttet 31.12.04

Veiledere:

Professor i sosiologi, Willy Guneriussen, UiTø.

Professor i psykologi, Kirsten Thorsen, NOVA/SAT.

Finansiering:

Prosjektet er i sin helhet finansiert av SAT.

Bakgrunn:

Tap av ektefelle er en viktig overgangsfasen i alderdommen og innebærer et avgjørende brudd i tilværelsen for de fleste. Det berører mange livsområder og er derfor et egnet felt til å belyse mestringsprosesser. Kunnskap om eldre enkers og enkemenns livssituasjon og mestringerfaringer er for øvrig en viktig forutsetning for å kunne forstå og gi hjelp i en slik situasjon. Temaet "Tap av ektefelle i eldre år" er aktuelt å forske på fordi det angår svært mange eldre. Før eller siden dør den ene ektefellen og den andre blir igjen alene. Å miste det mennesket som kanskje har stått en aller nærmest i mange år er et uerstattelig tap som kan gi mye sorg og kan være en krise som forandrer hele ens liv.

Hovedmål:

Det overordnede formål med prosjektet er å forstå eldre etterlattes taps- og mestringerfaringer, slik de utspiller seg i samspill med omgivelsene på ulike nivåer. Jeg vil her ta utgangspunkt i virksomhetsteorien, som fokuserer på at mennesket påvirkes av sosiale og materielle muligheter og begrensninger, samtidig som det er et eget unikt vesen med individuelle motiver og mestringssevner.

Delmål:

Studiens delmål kan presiseres i form av en tredelt problemstilling;

I hvilken grad mestrer eldre tap av ektefellen? Dette vil i stor grad bli en subjektiv vurdering ut fra hvordan de eldre selv synes de mestrer tapet. Et sentralt spørsmål er hvorfor noen ser ut til å mestre tapet bedre enn andre. Jeg vil bl.a. se om det eksisterer kjønnsforskjeller når det gjelder mestring. Er det f.eks. slik at eldre kvinner klare seg bedre enn eldre menn dersom ektefellen dør?

Hvilke kognitive, emosjonelle og atferdsmessige mestringsstrategier benytter eldre ved tap av ektefellen? Mestringsmåter, eller strategier, viser seg i det den enkelte gjør i tanke og handling for å unngå å bli knekt av påkjenninger i livet. Kognitive mestringsstrategier fokuserer på tankemessig bearbeiding av tapet, f.eks. det å godta at sorgen må gå sin gang. Atferdsmessige mestringsstrategier omfatter det en *gjør* for å lette sorgen, f.eks. å gi utløp for sorgen gjennom spesielle aktiviteter. Emosjonelle mestringsstrategier henspiller på at bruk av følelser, f.eks. gråt, kan bidra til mestring.

Hvilke individuelle, sosiale, materielle og kulturelle faktorer er av betydning for eldres mestring av tap av ektefellen? Mestring er et samspill mellom ytre påkjenninger,

beskyttelsesfaktorer i omgivelsene og de individuelle forutsetningene for mestring.

Materiale og metode:

Jeg har i dette forskningsprosjektet foretatt en kvalitativ undersøkelse blant 20 enker og enkemenn mellom 68 og 94 år i Tromsø. Intervjuene ble gjennomført høsten 2000 og våren 2001. Gjennom dybdeintervju ønsker jeg å få en forståelse av eldre enkers og enkemenns livssituasjon, hvordan de opplever å miste ektefellen, på hvilken måte de har taklet alenetilværelsen og i hvilken grad de har mestret tapet. I intervjuene benyttet jeg intervjuguide som omfattet følgende fire hovedtemaer; Livssituasjonen før ektefellens død, tapsopplevelsen, nåværende livssituasjon og tanker om fremtiden. Formålet med det kvalitative forskningsintervju er å skaffe et empirisk materiale som består av informantenes egne beskrivelser av sin tilværelse. Dette er en metode som tar vare på subjektive følelser og opplevelser.

Resultater:

Enkelte resultater kan nevnes:

- De etterlatte i denne studien opplever tapet av ektefellen svært forskjellig. Det er store individuelle forskjeller i sorgens intensitet og varighet. Hvordan eldre opplever tapet og hvordan de reagerer avhenger bl.a. av forhold knyttet til selve dødsfallet og et evt. sykeleie forut.
- Studien viser at eldre etterlatte har et variert og rikt repertoar av mestringsstrategier som de mer eller mindre bevisst tar i bruk når ektefellen dør, for å takle de emosjonelle og praktiske utfordringene som tapet frembringer. Enkelte mestringsstrategier som flere etterlatte trekker frem er deltakelse i sosiale aktiviteter, hobbyer, å tenke positivt, troen på gjenforening, se en mening med tapet og gode minner.
- De eldre i denne studien fikk mye støtte fra den nærmeste familien da ektefellen døde. Særlig betyr familien mye for eldre etterlatte med dårlig helse og som kommer seg lite ut. Venner og relasjonen til det offentlige hjelpeapparatet betyr også mye for hvordan eldre takler å bli alene.
- Studien viser at eldre funksjonsfriske enkemenn ser ut til å takle tapet av ektefellen bedre enn eldre funksjonsfriske enker. De deltar raskere i det sosiale liv igjen, selv om de kan ha gått igjennom en svært tøff sorgperiode. Eldre enker med svekket helse ser derimot ut til å mestre alenetilværelsen bedre enn eldre enkemenn med svekket helse. Enkene har i større grad vært vant til å være hjemme og har flere "innehobbyer".

Utadrettet virksomhet:

Intervju i "Pingvinen" (UNN-avisen) nr. 3, 2004.

Intervju i "Tromsøflaket", UiTø-avisen på nett. 12.03.04.

Intervju i VG, 29.05.04.

Presentasjon av prosjektet i Gerontologigruppen 15.06.04.

Kurs/ Konferanser:

Metodekurs: "Metode på tvers", Inst. for sosiologi, UiTø. 23-26.08.04

Konferansen "Ageing Societies and Ageing Sociology: Diversity and Change in a Global World." London 7-9.09.04

Kurs i Microsoft Outlook 8.06.04

Jeg har for øvrig deltatt i Gerontologigruppen og Forum for Aldersforskning i regi av SAT.

Samarbeidspartnere:

Jeg er tilknyttet Sosiologisk Institutt, Universitetet i Tromsø, gjennom dr.polit. programmet.

Implementering av gode rutiner og oppfølging av sykehjemspasienter med dårlig hørsel

Prosjektansvarlig: ***Kirsti Hagen***
Undervisningssykehjemmet i Tromsø
Jadeveien 69
9022 Krokeldalen.
Telefon: 77672850
E-post: uspkrok@start.no

Veiledere: Pål Vegar Storeheier, Senter for aldersforskning i Tromsø
Einar Laukli, UNN

Finansiering:
Bevilning fra SAT på kr 70 000,-.

Bakgrunn/ Problemstillinger:

Risikoen for hørselssvekkelse øker med økende alder. I amerikanske studier er det vist at hele ca 80% av beboerne i sykehjem har mildt svekket hørsel (dvs. 26 dB < hørselsterskel < 40 dB), mens hele ca 50% av beboerne har moderat til alvorlig tap av hørsel (hørselsterskel > 40 dB). Ved gjennomgang av journalene til beboere på ett sykehjem var hørselssvekkelsen til hele 48% av beboerne med moderat til alvorlig hørselstap udiagnostisert. For beboere på sykehjem, som ofte også har dårlig bevegelighet og dårlig syn, medfører svekkelse av hørselen en redusert evne til sosial omgang og forringet livskvalitet. Gode rutiner for både undersøkelse av hørsel og for oppfølging av eventuelle hørselssvekkelser er derfor svært viktig for de som bor på sykehjem.

Prosjektets hovedmål:

Vi ønsker å gjøre en kartlegging av registret informasjon om hørsel ved to sykehjem i Tromsø; Kroken sykehjem og Omsorgstjenesten Jadeveien.

Prosjektets delmål:

For å få en oversikt over hva man vet om hørselen til beboere i disse to sykehjemmene ønsker vi i dette prosjektet å:

- i) kartlegge hvilken informasjon man har om hørselen til sykehjemsbeboerne (basert på beboernes journaler).
- ii) undersøke hvilke rutiner man har for registrering og oppfølging av hørselsfunksjonen til sykehjemsbeboerne både ved innleggelse og under oppholdet.
- iii) Undersøke hvorvidt rutinene ved enheten følges og om de fungerer tilfredsstillende.

Materiale og metode:

Vi ønsker å gjennomføre studien ved to sykehjem i Tromsø kommune, Kroken sykehjem og Omsorgstjenesten Jadeveien. Disse to enhetene har til sammen 115 beboere.

Kartlegging av registret informasjon om hørsel:

Kun beboere i aldersgruppen 65-99 år som har fått innvilget langtidsopphold og som har bodd minst en måned med fast plass på institusjonen vil inkluderes i studien. Journalene til disse beboerne vil bli nøye gjennomgått to år bakover i tid av en trent sykepleier. I dette arbeidet vil all informasjon vedrørende ørene og hørsel kartlegges og systematiseres sammen med informasjon om kjønn, alder, eventuell bruk av hørselsapparat og relevant sykdomshistorie. Videre vil alle tiltak for å evaluere (eks. hørselstest) og utbedre (eks. øreskylling) hørselen til beboerne registreres.

Kartlegging av rutiner for evaluering og oppfølging av hørsel:

Rutinene for evaluering og oppfølging av hørselen til beboerne vil kartlegges både ved intervjuer av avdelingslederne (8) ved de to enhetene og ved en gjennomgang av eventuelle skriftlige maler for hvordan hørselen til beboerne skal følges opp.

Sammenstilling av resultater:

Dataene fra gjennomgangen av beboerne sine journaler vil gi en oversikt over den registrerte hørselsfunksjonen til beboerne ved de to sykehjemmene. Ved å sammenstille resultatene fra gjennomgangen av beboerne sine journaler med de planlagte rutinene ved enhetene kan man videre både undersøke om rutinene følges og få en pekepinn om hvordan man kan utbedre eventuelt mangelfulle rutiner.

Det er planlagt et oppfølgingsstudie med start i 2005 hvor audiometriske målinger av beboernes faktiske hørselsnivå sammenstilles med resultatene fra det omsøkte prosjektet, samt undersøkelser av både hvordan pleierne oppfatter beboerens hørsel og hvordan beboerne selv oppfatter sin egen hørsel. Resultatene fra prosjektene vil være viktige for å forbedre rutinene ved sykehjem og for utarbeidelse av kompetanseplaner for personalgruppen. Prosjektet vil dermed kunne bidra til at sykehjemmene vil gi et bedre tilbud til sykehjemsbeboere med nedsatt hørsel.

Foreløpige resultater:

Det har dessverre tatt for lang både å søke og å få godkjenning fra Regional komité for medisinsk forskningsetikk og Datatilsynet. Det var heller ikke enkelt å få frikjøp av en sykepleier til å gjennomgå Kardex / journal til pasientene. Vi er akkurat i oppstartfasen i disse dager, og ser at hoveddelen av prosjektet må gjennomføres i 2005. Vi regner med å ha gjennomført prosjektet til 01.04.05.

Publikasjoner:

Ingen foreløpig.

Samarbeidspartnere:

Oddgeir Djupnes, Omsorgstjenesten Jadeveien.

Toril Mobakken, Undervisningssykehjemmet i Tromsø.

Eva T. Olsen, Kroken Sykehjem.

Relasjon mellom postprandiell hyperlipidemi og plakkmorfologi ved ultrasonografisk påvisning av aterosklerose på halspulsåren

Prosjektansvarlig: ***John-Bjarne Hansen***
Førsteaman. II, dr.med.
IKM, UiTø
Telefon: 776 69192 (UNN)
E-post: Johnbh@fagmed.uit.no

Veiledere: John-Bjarne Hansen
Ellisiv Mathiesen, Post.dok.stipendiat, ISM, UiTø

Prosjektmedarbeidere: Ann-Trude With Notø, Cand.med., IKM, UiTø
Ellisiv Mathiesen, Post.dok.stipendiat, ISM, UiTø
Birgit Svensson, Avdelingsingeniør, IKM, UiTø
Kristin Sørensen, Ingeniør, IKM, UiTø
Hege Iversen, Ingeniør, IKM, UiTø
Peter Kierulf, Prof. dr. med., Ullevål Sykehus
Egil Arnesen, Professor, ISM, UiTø

Finansiering:

Stipendiat Ann-Trude Notø mottar lønn samt driftsmidler (50.000,-/år) fra Nasjonalforeningen for folkehelsen. Driftsmidler fra SAT (300 000,-).

Bakgrunn/ Problemstillinger:

Aterosklerose er en kronisk betennelsesprosess i arterieveggen som leder til innleiring av fett, kalk og fiber i karveggen. I det tidligste stadium av aterosklerose vil en se fortykket indre vegglag i arteriene, såkalt økt intima-media tykkelse. Når de aterosklerotiske forandringene i et lokalisert område buker inn i karetts hulrom, kalles dette et plakk, og et plakk som er stort nok til å innsnevre karetts hulrom, kalles en stenose. Høyoppløselig B-mode ultralydundersøkelse av halspulsårene – arteria carotis – har i flere år vært i bruk i kliniske, epidemiologiske og eksperimentelle studier. Undersøkelsesteknikken tillater non-invasiv måling av intima-media tykkelse (IMT), måling av plakktykkelse og evaluering av plakkmorfologi (sammensetning) samt, i kombinasjon med pulset Doppler eller farge-Doppler, bedømmelse av stenosegrad. Plakkenes utseende på ultralydsbildet – plakkmorfologi-, er bestemt av deres ekkogenisitet, og dette gir informasjon om deres histologiske innhold. Plakk som på ultralyd framstår som lavekkogene (gir liten refleksjon av ultralydsignalet) inneholder lipidholdig materiale og/eller blod (hemorrhagi). Disse kalles ofte bløte plakk. Plakk med høyt kalkinnhold vil framstå som høyekkgogene (gir høy refleksjon av signalet), og får ofte benevnelsen harde plakk. Studier har vist at personer som har lavekkogene plakk har økt risiko for å få slag.

Det har i flere tiår vært hevdet at omsetningen av fett i blodet etter inntak av mat (postprandialt) er av betydning for utvikling av aterosklerose. Det er sterke holdepunkter for at økt postprandiell hyperlipidemi er forbundet med lave fastende verdier av HDL kolesterol,

høye triglyserider og små, tette LDL partikler.

Prosjektets hovedmål:

Målsettingen med studien er å;

1. undersøke om metabolismen av postprandielle lipoproteiner er forskjellig hos personer med bløte og harde aterosklerotiske plakk og personer uten plakk, bedømt ved ultralydundersøkelse av halspulsårene.
2. undersøke om koagulasjonsaktivering under postprandiell hyperlipidemi er forskjellig hos personer uten plakk, personer med harde plakk og personer med bløte plakk.
3. undersøke om prokoagulante og proinflammatoriske egenskaper ved isolerte monocytter ex vivo er forskjellig hos personer uten plakk, personer med harde plakk og personer med bløte plakk.

Materiale og metode:

I 2001 ble alle som fikk utført ultralydsundersøkelse ved Tromsø IV-undersøkelsen innkalt til ny undersøkelse (Tromsø V). Totalt 5937 (85%) møtte. Ultralydsundersøkelse ble gjort på 5588 personer. Vi etterinnkalte 105 personer for deltakelse i det aktuelle prosjektet, hvorav 28 personer med stenotiske plakk med lavekkogen plakk morfologi, 30 med høyekkkogen plakk morfologi og 47 personer uten plakk.

Forsøket ble gjennomført våren og høsten 2003 på klinisk forskningspost ved Universitetssykehuset i Nord-Norge. Hver deltaker fikk servert et standard fettmåltid om morgenen kl. 08.00 som ble inntatt i løpet av 15 min. Det ble tatt blodprøver til bestemmelse av blodlipider, bestemmelse av triglyserid konsentrasjonen i kylomikroner, isolasjon av mononukleære leukocytter (bare fastende) og koagulasjonsanalyser i fastende blodprøver (0 timer) og 2, 4, 6 og 8 timer etter inntak av standard fettriikt måltid. Det ble utført ultralydundersøkelse av begge halspulsårer, det ble målt blodtrykk, gjort kostanamnese og kostveiledning ble gitt. I tillegg ble det tatt opp sykehistorie og gjort en generell lege undersøkelse.

Jobber nå med 2 artikler fra denne studien, skal sendes til internasjonale tidsskrift i løpet av våren/sommeren 2005.

Foreløpige resultater:

- 1 abstract sendt til 75th European Atherosclerosis Society Congress, Tsjeckia
- 1 abstract sendt til The International Society on Thrombosis and Haemostasis XXth Congress, Australia
- 1 abstract sendes til 2nd International Symposium on Triglycerides and HDL, New York

Kurs og konferanser:

Kurs 21243 Regresjonsanalyse, UiTø, V-04

Kurs 21245 Logistisk regresjon, UiTø, V-04

BIO-8301 Grunnkurs i biomedisinsk forskning, UiTø, H-04

Annen utadrettet virksomhet:

Internasjonalt fagsymposium i regi av CART her i Tromsø oktober 2004 hvor jeg holdt 2 foredrag:

1. Carotid atherosclerosis and coagulation activation
2. Delayed postprandial clearance of triglyceride-rich lipoproteins (TRL) and decreased lipoprotein lipase (LPL) activity in persons with echolucent carotid plaques

Muntlig presentasjon: "Echolucent plaques are associated with increased inflammation and

endothelial dysfunction in persons with carotid stenosis” ved IMG Meeting, Scheveningen, Nederland, V-04

Posterpresentasjon: “Delayed postprandial clearance of chylomicrons and increased ApoC-I in plasma VLDL in persons with echolucent carotid plaques” ved 18th International Congress on Thrombosis, Slovenia, V-04

Samarbeidspartnere:

Johan Björkegren, Karolinska Institutet, Stockholm, Sverige

Jean Amiral, HYPHEN, BioMed, Andresy, Frankrike

Jan Brox, Avd for Klinisk Kjemi, UiTø

Molekylærgenetisk beskrivelse av overgangen mellom Gleasongrad 3 til 4 ved prostatakreft.

Prosjektansvarlig: ***Tor-Arne Hanssen***
Overlege
Patologisk anatomisk avd., UNN, Postboks 46, 9038 Tromsø
Telefon: 77627209
E-post: tor-arne.hanssen@unn.no

Veiledere: Dr. med. overlege Elin Mortensen og Christer Busch

Prosjektmedarbeidere: Birgitte Nergård

Finansiering:
Senter for aldersforskning i Tromsø.

Bakgrunn/ Problemstillinger:

Prostatakreft er den vanligste kreftformen i Norge med en sterk aldersrelatert incidensøkning. Det har alltid vært strid om hvem som vil profitere av behandling for denne sykdommen men det har vært vist klar prognostisk betydning ved overgang mellom lavgradig cancer og høygradig cancer. Denne overgangen beskrives histologisk som overgang mellom Gleason grad 3 til 4. Vi har ønsket å beskrive ved hjelp av immunhistokjemiske metoder forskjellen mellom disse to kreftstadiene. Ønsket er å kunne gi prognostisk hjelp slik at det med større sikkerhet kan bestemmes hvem som vil dra nytte av behandling for sykdommen.

Materiale og metode:

Vi har opparbeidet et materiale fra radikalopererte prostatakreft pasienter som har vært immunhistokjemisk farget for flere bindingsproteiner proliferasjonsmarkører og andre kjente kreftmarkører. Disse er sammenliknet for normalt prostatavev, lavgradig prostatakreft og høygradig kreft. Resultatene scores semikvantitativt ved manuelt lysmikroskopiske metoder. Resultater dokumenteres billedlig.

Foreløpige resultater:

Data er fortsatt under arbeid men de mest lovende resultatene synes å knytte seg til proliferasjonsmarkører og bindingsproteinet CEACAM1.

Kurs og konferanser:

Deltatt på WHO collaborating meeting i Stockholm om diagnostisk- og behandlings status for prostatakreft i 2004.

Publikasjoner:

Under utarbeiding.

Retrospektiv, observasjonell studie av overlevelse hos kronisk lungesyke som har fått lungerehabilitering.

Prosjektansvarlig: **Audhild Hjalmarssen**
overlege, dr.med., førsteamanuensis II
Telefon: 77626000
E-post: Audhild.Hjalmarssen@unn.no

Veileder: Audhild Hjalmarssen

Prosjektmedarbeidere: 2 medisinerstudenter

Finansiering:
Senter for aldersforskning i Tromsø.

Bakgrunn/ Problemstillinger:

Forekomst og dødelighet av kronisk obstruktiv lungesykdom (KOLS) er stigende. Antall akuttinnleggelser av pasienter med KOLS øker. De totale behandlingskostnadene er betydelige. Det er viktig å finne ut om lungerehabiliteringsprogrammet har hatt den ønskede effekt, økt overlevelse, bedre livskvalitet, reduserte akuttinnleggelser og bedre kostnadseffektivitet.

Prosjektets hovedmål:

Overlevelse til KOLS pasienter som har fått lungerehabilitering. I og med gruppen som ikke hadde fått lungerehab ble for liten, bestemte man å undersøke overlevelse hos inpatient kontra outpatient rehab. og dernest sammenligne overlevelse hos de som har fått oppfølgingsrehabilitering kontra de som ikke har fått det.

Materiale og metode:

Journalgjennomgang til 200 kronisk lungesyke pasienter som har fått lungerehabilitering ved Elisabeth-senteret og Skibotn Rehabiliteringssenter fra 1993 til 2003.

Foreløpige resultater:

Kommer høst 2005.

Epiduralinjeksjoner ved nerverotaffeksjon korsrygg

Prosjektansvarlig: ***Trond Iversen***
Lege
Bindal legekantor
7980 Terråk
Telefon: 75032563
E-post: trondiv@online.no

Veiledere: Tor Ingebrigtsen, Audny Anke, Toralf Hasvold

Finansiering:
SAT 500 000,- i 2004

Bakgrunn/ Problemstillinger:
Utvikle alternativ behandling for pasienter med nerverotaffeksjon i korsryggen og som ikke skal/kan opereres.

Prosjektets hovedmål:
Kartlegge effekten av epidurale steroidinjeksjoner ved nerverotaffeksjon.

Prosjektets delmål:
Undersøke samsvar klinisk diagnostikk av nerverotaffeksjon og MR funn.

Materiale og metode:
Inkludere 240 pasienter. Randomiseres til injeksjon med steroider, saltvann eller placebo. Følges opp i 1 år. Bruker anerkjente og validerte effektmål.

Foreløpige resultater:
Det er etablert strukturer ved sykehuset i Tromsø, Bodø og Levanger for gjennomføring av en multisenter RCT. Arbeide med prosjektbeskrivelsen i henhold til dette. Detaljert gjennomgang av de studiedesign tilpasset aktiviteten ved de ulike poliklinikkene har tatt mye tid. Det har vært forsinkelse i oppstart aktivitet ved nakke ryggpoliklinikkene. Etablerte sikkerhetskomité og styringskomité for prosjektet. Inklusjon av pasienter starter i april 2005.

PTH, kalkinntak og blodtrykk hos eldre i Tromsø 5

Prosjektansvarlig:

Rolf Jorde

Med avd B, UNN, 9038 Tromsø

E-post: rolf.jorde@unn.no

Telefon: 776 26827

Veileder(e):

Rolf Jorde

Finansiering:

Bevilgning fra SAT.

Bakgrunn/ Problemstillinger:

Finne sammenhenger mellom PTH, kalkinntak, alder og blodtrykk.

Materiale og metode:

Epidemiologiske studier og case kontrol studier.

Foreløpige resultater:

Det er en tydelig sammenheng mellom PTH og blodtrykk, PTH og overvekt, PTH er en prediktor for hjertekarsykdom, og mangel på PTH endrer blodtrykksresponsen på akutt hyperkalsemi.

Publikasjoner:

1. Kamycheva E, Joakimsen R, **Jorde R**. Intakes of calcium and vitamin D predict body mass index in the population of Northern Norway. J Nutr 2002; 132: 102-6.
2. Kamycheva E, Sundsfjord J, **Jorde R**. Serum parathyroid hormone levels predict coronary heart disease: the Tromsø Study. Eur J Cardiovasc Prevention Rehab 2004; 11: 69-74.
3. Kamycheva E, Sundsfjord J, **Jorde R**. Serum parathyroid hormone as a predictor of increased body mass index. The 5th Tromsø study. Eur J Endocrinol 2004; 151: 167-72.
4. **Jorde R**, Saleh F, Figenschau Y, Kamycheva E, Haug E, Sundsfjord J. Serum PTH levels in smokers and non-smokers. The fifth Tromsø study. Eur J Endocrinol 2005; 152: 39-45.
5. Kamycheva E, **Jorde R**, Haug E, Sager G, Sundsfjord J. Effects of acute hypercalcemia on blood pressure in subjects with and without parathyroid hormone secretion. Acta Phys Scand, submitted 2004.

Samarbeidspartnere:

Johan Sundsfjord, Klinisk kjemisk avd., UNN

Egil Haug, Hormonlaboratoriet, Aker sykehus

Effekt av næringsdrikk-intervensjon ved underernæring hos eldre sykehuspasienter

Prosjektansvarlig: ***Jan-Magnus Kvamme***

Gastromedisinsk avdeling, UNN, 9038 Tromsø

E-post: jan.magnus.kvamme@unn.no

Veiledere:

Prof./avdelingsoverlege Jon Florholmen, Gastromed. Avdeling, UNN

Overlege dr.med. Torgeir Engstad, Geriatrisk avdeling, UNN

Finansiering:

Økonomisk støtte fra Senter for Aldersforskning i Tromsø

Bakgrunn/ Problemstillinger:

Underernæring er relativt vanlig blant pasienter som innlegges i sykehus, forekomsten antas å være på 10-20%. Dette gir økt risiko for infeksjoner og redusert funksjon i de fleste av kroppens organsystemer. Hos eldre er funksjonsvikt vanlig også på grunn av aldringsprosessen i seg selv og dessuten spesifikke sykdomstilstander. For å bedre ernæringsstatus er kostveiledning/tilrettelegging viktig. I tillegg finnes det spesielle næringsdrikker som gir lett tilgjengelig tilskudd av energi, protein og øvrige næringsstoffer.

Prosjektets hovedmål:

Vurdere om intervensjon med næringsdrikk til underernærte eldre medisinske pasienter innlagt i sykehus bedrer deres selvrapporterte og observerte funksjonsnivå.

Prosjektets delmål:

Vurdere om intervensjon med næringsdrikk påvirker ernæringsstatus, livskvalitet og mortalitet.

Materiale og metode:

Studien er åpen, prospektiv og randomisert. Pasienter over/lik 65 år innlagt ved ulike medisinske avdelinger med BMI under/lik 20 kg/m² randomiseres til enten vanlig kostveiledning med oppfordring til 4 måltider daglig eller tilsvarende kostveiledning og tilskudd av 2 næringsdrikk pakker pr dag (inneholder totalt 600 kcal og 40 gram protein). Eksklusjonskriterier er bl.a. kognitiv svikt og kreftsykdom. Intervensjonsperioden er på 12 uker (Pasienter med BMI mellom 18,5 og 20 skal ha tilleggskriterier som vekttap eller manglende næringsinntak for inklusjon).

Funksjonsnivå/livskvalitet måles med Barthels ADL skår, SF36, Håndgrepsstyrke og 6 meter "Timed Up & Go". Ernæringsstatus vurderes med blodprøver, vektutvikling og DXA måling av kroppssammensetning. Kostinntak vurderes med 3 dagers kostregistrering etter 6 uker

Foreløpige resultater: Ingen foreløpig, studien åpnet for inklusjon desember 2004.

Samarbeidspartnere:

Senter for alderforskning i Tromsø. Geriatrisk avdeling, Gastromedisinsk avdeling.

Kvalitetsindikator relevant for behandlingen av syke eldre

Prosjektansvarlig: ***Heidi Aarmo Lund***
Geriatrisk avdeling
9038 Universitetsykehuset Nord Norge
Telefon: 77627443
E-post: heidi.aarmo.lund@unn.no

Veiledere: Anette Hylén Ranhoff, Ullevål universitetsklinikk
Anna Maria Andresdottir, Sørlandssykehuset

Finansiering:
Støtte fra SAT, samt egenfinansiering

Bakgrunn/ Problemstillinger:
Prosjektet er fundert i erfaringer et tverrfaglig team gjør i klinisk hverdag; vi ønsker å vite mer om kvaliteten på den behandlingen syke eldre får.
Utvikling av kvalitetsindikatorer i sykehus har så langt vært preget av at foretaksledelse og departementsnivå har initiert arbeidet, en top/down - tilnærming. Vi ønsker å initiere utvikling fra grunnplanet, fra det nivå der kliniker møter pasient.

Prosjektets hovedmål:
Produsere kvalitetsindikator(er) som er etterspurt i Geriatrisk avdeling

Prosjektets delmål:

- Vi vil koble det lokale behovet for indikatorutvikling opp mot eksisterende ressursmiljø nasjonalt og internasjonalt.
- Vi vil med lokal og klinisk forankring utvikle kvalitetsindikator relevant for behandling av syke eldre

Vi vil iverksette systematisk måling av kvalitet på behandling av syke gamle ved UNN

Materiale og metode:
Prosjektmedarbeidere foretar datainnsamlingen etter nærmere angitt plan. Arbeidsgruppen foretar dataanalyse, fortolkning og rapportering.

Foreløpige resultater:
Gjennomført litteraturstudier. Startet grunnleggende opplæring i avdelingen.

Publikasjoner:
Ingen

Samarbeidspartnere:
Fysioterapeut Johanne Aasen
Lege Svanaug Skorpe Gamst

Cold activated thrombogenesis in elderly mice

Prosjektansvarlig:

Professor James Mercer

Avd. F. Medisinsk fysiologi, IMB, UiTø

Telefon: 77644869

E-postadresse: james.mercer@fagmed.uit.no

Finansiering:

Bevilgning fra SAT.

Bakgrunn/ Problemstillinger:

To find evidence to support that mild exposure to cold may be an adequate stimulus for promoting a state of hypercoagulability, especially in elderly mice. Studying elderly mice is of particular interest since it is becoming increasingly clear that P-selectin is essential for the progression of atherosclerosis. Through these experiments it is expected to find further evidence to support our hypothesis that mild exposure to cold may be an important factor in the aetiology surrounding increased cardiovascular mortality during the winter months in the elderly.

Prosjektets hovedmål:

To compare the effect of short term and long-term exposure to 2 different levels of cooling (10°C and 20°C) on blood levels of the adhesion molecule P-Selectin, plasma fibrinogen, interleukin-8 and the fibrinolytic substance PAI-1 in young and elderly mice.

Materiale og metode:

Materiale og metoder: Exposure of mice at different ages and different ambient temperature (T_a) and for different lengths of time. Analysis of blood for plasma levels of the adhesion molecule, P-Selectin.

4 different protocols - two different levels of exposure (up to 1 week at T_a 10°C and up to 3 weeks at 20°C) in both young adult males (8 weeks) and in elderly males (40 weeks). In all protocols the animals will first be subjected to a familiarisation period of 1 week in the climatic chambers at thermoneutral ambient (28 °C) conditions.

Protocol 1 (8 week old animals): During the cold exposure experiments the 'cold' climatic chamber will be maintained at 10°C. Animals will be sacrificed for blood sampling at the end of the 1 week 'warm' adaptation period (control animals, 28°C) as well as at the end of set periods of cold exposure (experimental group) (12 animals at each time period).

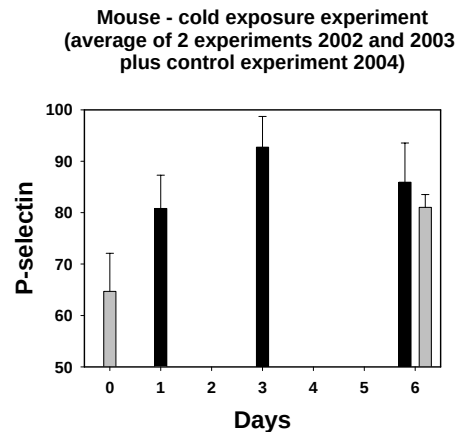
Protocol 2 (40 week old animals): Following the 1 week familiarization period in the 'warm' (28°C) climatic chamber the animals will be transferred to the 'cold' chamber (10°C) and maintained at that temperature for a period of 1 -7 days. Animals will be sacrificed for blood sampling after being exposed to this air temperature for respectively 1, 3, 5 and 7 days).

Protocol 3 (8 week old animals): Similar to protocols 1 and 2 except that the level of cold exposure will be milder (20°C) and the exposure period longer (3 weeks). Animals will be sacrificed for blood sampling after being exposed to this T_a for respectively 1, 3, 7, 14 and 21 days.

Protocol 4 (40 week old animals): Similar to protocol 3.

Foreløpige resultater:

Vi har kommet sent i gang med prosjektet på grunn av tekniske problemer med vårt klimakammer for mus som er et sentralt redskap i dette prosjektet. Det mekanisk verkstedet på Det medisinske fakultet ved UiTø har flere ganger prøvd å reparere klimakammeret uten hell. Dette har medført at vi i 2004 har gjennomført kun cirka en fjerdedel av de planlagte eksperimentene (se Figur). Det mekanisk verkstedet måtte til slutt gi opp og har nå designet et nytt klimakammer. Materiell er kjøpt inn og bygningsarbeid er påbegynt. På grunn av underbemanning ved verkstedet har hele prosessen tatt lengre tid enn forventet. Inntil det nye kammeret er ferdig har vi ikke kunnet bestille mus. Vi har nå fått beskjed om at kammeret skal stå ferdig i mars 2005.

Publikasjoner:

Foreløpig ingen

Gammel framtid: Oppfatninger av økonomi og framtidens alderdom

Prosjektansvarlig:

Astrid Musland

Stipendiat og *Cand. Polit.*
Senter for aldersforskning i Tromsø
Teorifagbygget (bygg 2)
Universitetet i Tromsø
9037 Tromsø
Telefon: 77 64 69 42
E-post: astrid.musland@fagmed.uit.no
Prosjektperiode: 04.08.03.- 03.08.06.
Heltid

Veiledere:

Professor Georges Midré (hovedveileder)
Professor Albert Simkus (biveileder)
I tillegg har jeg fått hjelp og råd fra Kirsten Thorsen, professor II
ved Senter for aldersforskning i Tromsø.

Finansiering:

Prosjektet er i sin helhet finansiert av Senter for aldersforskning i Tromsø.

Bakgrunn/ Problemstillinger:

Noen av dagens offentlige debatter har i særlig grad aktualisert økonomiske aspekter knyttet til framtidens alderdom. Av spesiell interesse er oppmerksomheten rettet mot at det i framtiden vil bli flere eldre enn i dag, og de konsekvenser dette ofte hevdes å ha. Forslaget om reformer av den offentlige alderspensjonen (folketrygden) er i en slik sammenheng spesielt interessant. Prosjektets foreløpige utgangspunkt er at den dominerende framstilling av framtidens alderdom og samfunn er påvirket av nyklassiske økonomiske modeller, og innebærer en politikk som på mange måter skiller seg fra befolkningens nåværende verdier. Møtet mellom verdier i befolkningen og spesifikke økonomiske innramminger av framtiden, blir derfor av interesse å studere nærmere. Det blir også en studie av hvordan økonomiske forhold på ulike måter tas i betraktning og får betydning for hvordan ulike grupper tenker og handler i forhold til framtidens alderdom og samfunn.

Prosjektets forskningsspørsmål:

Hvilke forventninger og verdier knytter ulike grupper i det norske samfunnet til framtidens alderdom? Hvordan henger disse framtidsforestillingene sammen med oppfatninger av og holdninger til økonomi og økonomisk relevante forhold? Hvordan påvirker debatten om mulige konsekvenser av framtidens demografiske endringer ulike gruppers holdninger til framtidens alderdom og samfunn?

Prosjektets hovedmål:

Prosjektets hovedmål er å bidra til økt forståelse av hvordan verdier og forventninger knyttet til framtidens alderdom og samfunn henger sammen med oppfatninger av og holdninger til økonomi.

Materiale og metode:

Studien bygger på et kvantitativt materiale som er samlet inn ved hjelp av en postal spørreundersøkelse høsten 2004. Spørreskjemaene ble sendt til et representativt utvalg av den norske befolkningen (2000 personer) i aldersgruppen 30-59 år. Statistisk sentralbyrå har stått for den praktiske gjennomføringen. Som en del av forarbeidet gjennomførte jeg en pilotundersøkelse (200 personer) sommeren 2004. Imidlertid gikk jeg bort fra den kvalitative forundersøkelsen som var planlagt, fordi arbeidet med å utvikle spørreskjemaet tok lenger tid enn antatt. For øvrig har prosjektet også en vektlegging på sosiologisk teori.

Foreløpige resultater:

Datafilen fra undersøkelsen forelå på slutten av året. Til sammen 702 personer sendte tilbake utfylte skjema, det vil si en svarprosent på 35. Analysen av resultatene starter i 2005.

Jeg har for øvrig fått godkjent to essay fra kursansvarlige på doktorgradskurs og har påbegynt arbeidet med en teoretisk artikkel som skal inngå i doktorgraden.

Kurs/ Konferanser:

Max Weber seminar ved Universitetet i København, 22.-23. mars samt ved Universitetet i Århus, 26. mars.

Deltakelse på pensjonskonferanse i regi av NOVA, 23. april 2004.

Deltakelse på Jubileumskonferanse til Norsk selskap for aldersforskning, 27. september 2004.

Deltakelse på doktorgradskurs ved Oslo Summer School in Comparative Social Science Studies, 2.-6. august 2004.

Deltakelse på doktorgradskurs i vitenskapsteori ved Høgskolen i Oslo, 22.-25. november 2004.

Samarbeidspartnere:

Jeg er tilknyttet Institutt for sosiologi ved det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Tromsø, gjennom opptak på PhD programmet høsten 2003.

Nye eldre – ulike årsaker til pensjonering

Prosjektansvarlig:

Magnhild Nicolaisen

Senter for aldersforskning i Tromsø

Teorifagbygget (bygg 2)

Universitetet i Tromsø

9037 Tromsø

Telefon: 776 46943

E-post: magnhild.nicolaisen@fagmed.uit.no

Veiledere:

Professor Georges Midré, Institutt for sosiologi, UiTø
(hovedveileder)

Professor Albert Simkus, Institutt for sosiologi, UiTø (biveileder)

Finansiering:

Bevilgning fra SAT

Bakgrunn/ Problemstillinger:

Bakgrunnen for å studere arbeids- og pensjoneringsforløp ligger i den økte bruken av tidligpensjonering som har funnet sted de siste ti-årene. Det paradoksale er at samtidig som levealderen øker, og flere eldre er friske og funksjonsdyktige, blir den reelle pensjoneringsalderen lavere og tiden som pensjonist lenger. Dette gjelder over den hele vestlige verden. Den økende tidligpensjoneringen har skapt politiske bekymringer både mht finansiering av velferdsstaten og tilgang til arbeidskraft.

Tidligere norske studier viser til dels betydelige forskjeller mellom lokalmiljøer og regioner når det gjelder pensjoneringsatferd og trygdeforbruk. Videre at kvinner generelt sett pensjonerer seg tidligere enn menn. I dette prosjektet rettes søkelyset mot hvordan pensjonering skjer lokalt, og hvilke forskjeller og likheter mellom ulike alderskohorter kvinner og menn som kommer til syne i pensjoneringsatferd og forventninger og planer knyttet til pensjonering.

I analysene fokuseres det i særlig grad på hvilke faktorer som virker inn på ønsker og planer om pensjonering blant yrkesaktive 40 år og eldre. I hvilken grad planlegges pensjoneringen? I hvilken grad skjer pensjonering av nødvendighet? I hvilken grad er den frivillig og ønsket? I hvilken grad handler pensjonering om å 'hoppe' over i noe nytt – realisere nye livsstiler og dyrke nye interesser? Analysene utføres aldersgruppert, og gir et omfattende bilde av forventninger og planer om pensjonering i ulike kohorter. Et sentralt siktepunkt er å undersøke hvordan pensjoneringsplaner varierer mellom ulike lokalmiljøer, og hvilke kjønnsforskjeller som finnes mht ønsker og planer om pensjonering.

Prosjektets hovedmål:

Prosjektets hovedmål er å analysere pensjoneringsmønstre og årsaker til tidlig, 'normal' og utsatt pensjonering blant nye generasjoner eldre.

Materiale og metode:

Det empiriske materialet utgjøres av den nye LAG (livsløp, aldring og generasjon) databasen.

Dette datasettet utgjør første intervjurunden i en panelstudie som planlegges å foretas med fem års mellomrom over en tidsperiode på 20 år. Utvalget i undersøkelsen er 5500 personer 40 år og eldre fra 30 ulike lokalmiljøer i fire regioner; Troms, Nord-Trøndelag, Agder og Oslo. 7 kommuner i Troms er med. Datagrunnlaget består av et innledende telefonintervju og et postintervju. Datainnsamlingen er utført av SSB på oppdrag av NOVA. Data forelå i månedsskiftet oktober/november 2003, etter en del forsinkelser.

Metodene som benyttes er i hovedsak bivariate analyser, multiple og logistiske regresjoner.

Foreløpige resultater:

Siden analysen fortsatt pågår er det for tidlig å presentere endelige resultater. Det kan likevel sies at det framtrer ulikheter mellom ulike aldersgrupper når det gjelder årsaker til pensjonering. Svært forenklet kan det sies at mens arbeidsmiljøfaktorer framstår som særlig betydningsfulle prediktorer når det gjelder ønsker og beslutninger om tidlig pensjonering i yngre kohorter, er faktorer som helse, sivilstand, livsstil og interesser viktige for kohorter nær mulig pensjonsalder. Videre har bostedsvariabler effekt, også kontrollert for øvrige variabler. I så vel yngre som eldre kohorter finner vi ønsker og planer om tidligere pensjonering i Troms sammenlignet med utvalget for øvrig.

Utadrettet virksomhet:

Undervisning på Høyskolen, Videreutdanning i aldring og eldreomsorg, 02. september 2004.
Tema: "Pensjonering – et skille i livet".

Kurs og konferanser:

- ISA-konferansen: "Ageing Societies and Ageing Sociology: Diversity and Change in a Global World", 7-9. September 2004 ved Southlands College, Roehampton University, England.
- Jubileumskonferanse for Norsk selskap for aldersforskning, Oslo, 27. september 2004
- Nettverkskonferanse, Funksjonshemming og aldring, Oslo, 22.-23. november 2004

Kan kognitiv svikt hos eldre forebygges?

Prosjektansvarlig:

Henrik Schirmer

Dr. Med., Førsteamanuensis
Institutt for Samfunnsmedisin
UiTø
9037 Tromsø
Telefon: 77644816 / 99264338,
E-post: Henrik.Schirmer@ism.uit.no

Finansiering:

Senter for Aldersforskning / ISM

Bakgrunn/ Problemstillinger:

Tvillingstudier viser at arv er hovedårsak til Alzheimers demens. I befolkningsstudier derimot er ikke familiehistorie en uavhengig risikofaktor for utvikling av Alzheimer når det kontrolleres for andre risikofaktorer. Denne diskrepansen kan skyldes usikkerheten i de diagnostiske kriterier. Nyere forskning viser at atherosclerose er assosiert med en øket risiko for begge typer demens, men det er uavklart om dette er knyttet til atherosclerosen i seg selv, eller til risikofaktorer for hjerte karsykdom som kolesterol, røyking, blodtrykk og B-vitamin og homocystein nivå som alle er vist å være assosiert med demens. Det er et stort behov for store befolkningsstudier for å avklare om det her dreier seg om årsakssammenhenger. Det er da viktig å avklare om for eksempel lavt nivå av B-vitamin skyldes genetisk betinget absorpsjonssvikt eller diett. Det er derfor viktig å sammenstille genetiske analyser med god kartlegging av risikofaktornivå før diagnostisering av kognitiv svikt.

Prosjektets hovedmål:

1. Kartlegge samspill mellom gener og miljø for om mulig avdekke forebyggbare årsaker til forskjellige typer kognitiv svikt. Spesielt gen for metabolisme av homocystein og opptak av B-vitaminer.
2. Kartlegging av genetiske forskjeller mellom personer med og uten fall i kognitiv funksjon over 4 år.

Prosjektets delmål:

1. Kartlegge endringer i nevropsykologiske tester i en aldrende populasjon uten kjent kognitiv svikt.
2. Sammenligne testresultater fra enkle spesifikke nevropsykologiske tester med Globale kognitive svikt tester, her Short Test of Mental Function.
3. Kartlegge betydningen av B-vitamin og homocysteinnivå i serum i 1994, 2001 og 2005 for kognitiv funksjon i 2004.

Materiale og metode:

Tromsøundersøkelsen ble startet i 1974 som en oppfølgingsstudie for å kartlegge risikofaktorer for hjerte karsykdom som kunne gi grunnlag for forebygging. I 1994 ble 8100 personer i alderen 25 til 84 år undersøkt med spesialundersøkelser som ultralyd av hjerte karsystemet. De personene ble innkalt til en ny helseundersøkelse i 2001. Gjennomsnitts alderen for innkalte i 2001 var 67 år, så det er en populasjon med økende risiko for utvikling

av kognitiv svikt. De fremmøtte ble screenet med 3 nevropsykologiske tester som er sensitive for tidlige tegn på forskjellige delaspekter av kognitiv svikt. 200 personer hadde skår under 2,5 prosentilen på en eller flere av testene. Disse vil bli innkalt i 2005 og få kartlagt kognitiv funksjon sammen med 200 alders og kjønns matchede kontroller. DNA vil ekstraheres fra alle for kartlegging av genetiske forskjeller. Data vil bli analysert i multivariate analyser.

Foreløpige resultater:

-

Publikasjoner:

-

Kurs og konferanser:

Prosjektet er presentert på den internasjonale kongressen Challenges in Longitudinal epidemiological studies i Tromsø 4.-6.10.04

Samarbeidspartnere:

Torgeir Engstad, overlege i geriatri, Dr. Med, Geriatrisk Avdeling, UNN

Matti Viitanen, Professor i Geriatri, Institutt for Klinisk Medisin, UiTø

Øivind Nilssen, Institutt for Klinisk Medisin, Avd. for Medisinsk Genetikk, UNN

Sammenheng mellom dannelse av AGE (advanced glycation end products) og utviklingen av alders-assosierte lidelser

Prosjektansvarlig

Bård Smedsrød

Professor, dr. philos, avdelingsleder
Avdeling for eksperimentell patologi, IMB, UiTø
Telefon: 77644687
E-post: Bard.Smedsrod@fagmed.uit.no

Prosjektmedarbeidere:

(alle ved Avd. f. eksp. patol.): Lønnet via SAT: Doktorgrads-stipendiat Dmitri Svistounov; lønnet av NFR: Postdoktor Karen Sørensen; lønnet av IKM: doktorgrads-stipendiat Li Ruomei

Finansiering:

1. Stipendiat-lønn og drift fra SAT/HelseNord (tildelt kr 380 000 fra SAT i 2004); 2. Postdoktor-lønn og drift (NFR)

Bakgrunn/problemstillinger/resultat-oppsummering:

Den aldersrelaterte substansen AGE (advanced glycation end products) representerer en stor gruppe kjemiske addukter som bindes til og modifiserer mange av kroppens makromolekyler (proteiner og nukleinsyrer), slik at de kjennes igjen av s.k. scavenger-celler, som fjerner AGE-produktene fra sirkulasjonen. I lever utgjør Kupffercellene og leverendotelet organets populasjon av scavenger-celler som rensr blodet effektivt for de fleste AGE-modifiserte produkter. Opptaket av AGE-produkter representerer en viktig beskyttelses-funksjon fordi disse produktene kan gi opphav til alvorlige komplikasjoner, f.eks. aterosklerose og nevrotoksisitet dersom de tillates å sirkulere. Prosjektet er fokusert på hvordan celler i lever og øye fjerner AGE-produkter og dermed beskytter sentrale funksjoner i kroppen mot AGEs toksiske effekter. Fjerning av AGE har en "biologisk pris": Vi har vist at dersom scavenger-cellene tar opp store mengder AGE, kan det svekke ytterligere opptaks-evne i de samme cellene. Dermed kan AGE-produkter unnsnippe opptak, og akkumuleres på steder utenfor leveren der de kan utrette skade. I 2004 har vi fortsatt våre studier av hvordan sentrale celler i lever og øye håndterer makromolekyler modifisert med det alders-assosierte adduktet AGE. De viktigste forskningsresultater i 2004 kan oppsummeres som følger: 1) Leverens sinusoidale endotel ("scavenger-endotelet") har lavere kapasitet til å bryte ned AGE i eldre dyr sammenlignet med unge (prepubertale) dyr. 2) Størrelsen og relativ molekylvekt-distribusjon av de akkumulerte nedbrytnings-produktene etter opptak av AGE er klart forskjellige i scavenger-celler fra lever hos unge og gamle mus. Dette tolker vi slik at cellenes evne til å kvitte seg med internalisert AGE er basert mer på f.eks. oksidative prosesser enn på aktivitet av lysosomale enzymer. 3) Strukturbestemmelse av AGE-nedbrytningsproduktene vil antakelig være viktig i våre forsøk på å forstå mekanismen bak AGE's toksiske effekt på celler. En satsning på å bruke massespektrometri (MS) i bestemmelse av molekyl-strukturen til de ulike AGE-nedbrytningsproduktene har hittil slått feil. Siden MS synes å være den eneste metoden som kan gi oss strukturen på disse produktene, vil vi overveie å fortsette langs "MS-sporet".

Prosjektets hovedmål:

Ansamling av AGE (advanced glycation end products) kjennetegner aldringsprosessen.

Prosjektets hovedmål er å undersøke om det er en sammenheng mellom denne parameter og økt tendens til utvikling av karskader og AMD hos eldre.

Prosjektets delmål:

1. *"Leverprosjektet"* (Hovedsakelig SAT-lønnede Svistounov's prosjekt) Kartlegging av nedbrytning av AGE i leverceller fra yngre og eldre forsøksdyr.
2. *"Retinaprosjektet"* (Fredskorps-lønnede Li og NFR-lønnede Sørensen) Kartlegging av effekten av interaksjon mellom AGE og de retinale celletypene CCE og RPE.

Materiale og metoder:

Vi benytter en rekke biokjemiske, cellebiologiske og molekylærbiologiske metoder, hvorav de fleste er vel etablert i vårt laboratorium. Det vil føre altfor langt å beskrive alle disse metodene i detalj her. Alle metoder vi har benyttet i publiserte arbeider, er behørig beskrevet i de respektive publikasjoner. En metode som har viet forholdsvis mye tid under 2004, er massespektrometri i forsøk på å karakterisere den kjemiske strukturen til de akkumulerte nedbrytningsprodukter av AGE. Forøvrig gis følgende grove oversikt over de metoder og det materiale vi benytter (kopiert fra forrige års årsrapport):

"Leverprosjektet": SEC skaffes fra mus, rotte og gris. Vi har utviklet unike metoder for å etablere meget rene primær-kulturer av SEC. All informasjon tyder på at SEC fra disse artene har samme funksjon som SEC fra menneske. AGE skaffes til veie ved en metode utviklet i vårt laboratorium. Vi får også tilsendt AGE fra vår samarbeidsgruppe i Japan. Begge typer AGE er generert in vitro ved å la glukose reagere med serum-albumin. Antistoff mot AGE skaffes fra våre samarbeidspartnere i Japan. Interaksjon mellom AGE og SEC studeres hovedsakelig ved bruk av radioaktivt merket AGE (^{125}I -AGE-albumin). I denne proben er radioisotopen bundet til albumin-delen, mens selve AGE-adduktet ikke kan detekteres. For deteksjon av AGE har vi utviklet en metode for å generere AGE-albumin ved å la ^{14}C -glukose reagere med albumin. Resultatet blir ^{14}C -AGE-albumin av relativt høy spesifikk radioaktivitet. For å studere hva som skjer med AGE-albumin etter at det er tatt opp i SEC, benyttes 1) ^{125}I -AGE-albumin og ^{14}C -AGE-albumin som muliggjør bestemmelse av nedbrytning av hhv. albumin-delen og AGE-delen; 2) subcellulær fraksjonering ved tetthets-sentrifugering (separasjon av de celle-organeller som omsetter AGE-albumin); 3) immun-elektron-mikroskopi for å analysere hvor i cellen AGE og reseptorene for AGE befinner seg. Vi har rensset og delvis karakterisert et SEC-reseptor-protein som binder AGE-albumin og bringer det inn i cellen. Antistoff mot dette proteinet brukes nå både i Western blot og immun-histokjemi for å detektere den unike reseptoren på SEC.

"Retinaprosjektet": Retinaprojektet er konsentrert om mekanismer for opptak og nedbrytning av negativt ladete avfallsmolekyler (bla AGE-produkter) i retinale pigmentepitelceller (RPE) og sinusoidale endotelceller i den underliggende årehinnen (choriocapillaris endotelceller, CCE). Dyremodeller: Gris og storfe. I tillegg har vi anskaffet en human RPE-cellelinje, ARPE-19.

Fredskorps-stipendiat Li Ruomei (nå lønnet av IKM) har etablert metoder for preparering av RPE-organkulturer fra storfe og gris, og testet opptak av radioaktivt og fluorescensmerkete makromolekyler, inklusive AGE. Metodene her omfatter ulike typer fluorescens-mikroskopi, herunder konfokal-laser-scanning mikroskopi. Immuno-elektron-mikroskopi er også benyttet, og det er gjort opptaks-studier med ligander konjugert direkte til kolloidalt gull (30 nm), hvilket muliggjør direkte studier i transmisjons-elektronmikroskop. Videre har Li etablert primære RPE-cellekulturer fra storfe og gris. Cellene viser hurtig opptak av fluorescensmerkete scavenger-reseptor ligander. Det gjenstår å raffinere metodene for kvantitative endocytosestudier. CCE: Vi har etablert metode for isolering og dyrking av bovine CCE celler (eneste lab i verden utenom professor Liu's lab i Beijing).

Foreløpige resultater:

Håndtering av AGE-produkter i lever. Hovedinnsatsen har - som tidligere - vært konsentrert om fortsatte studier av hvordan celler i lever behandler AGE.

1. *Ulik evne til nedbrytning av AGE i lever fra unge og gamle individer.* Studier med vår dyremodell (C57BL/6-mus) har vist at leverens evne til å bryte ned AGE-produkter reduseres med økende alder. Denne forandringen inntreffer tidlig, allerede ved overgang barn-voksen, og omfatter både leverens totale evne til nedbrytning av AGE-produkter, samt endring i leverens scavenger-celler. Endringen var spesielt tydelig for endotelcellene.

2. *Forsøk på karakterisering av nedbrytningsproduktene i leverens scavenger-celler etter opptak av AGE-albumin fra sirkulasjonen.* For å kunne rense de ekstraherte AGE-nedbrytningsproduktene, administrerte vi 5 uker før ekstraksjon ^{14}C -AGE-albumin (preparert i vår gruppe) i.v. til mus av ulike aldersgrupper: prepubertale, voksne og middelaldrende (samme aldersgrupper som omtalt i ovenstående avsnitt). På denne måten skaffet vi oss et ”merket spor” som vi kunne følge under renseprosedyrene, for enkelt å kunne monitorere de aktuelle nedbrytningsproduktene. Etter at preparerings-protokollen ble etablert ved å følge isotop-spolet fra ^{14}C -AGE-albumin, ble nøyaktig samme protokoll fulgt for å preparere AGE-nedbrytningsprodukter fra lever i individer som hadde fått administrert umerket AGE-albumin. Alternativt ble lever fra ubehandlede individer av ulike alder prosessert for å undersøke strukturen til nedbrytningsproduktene etter naturlig dannet AGE. Separasjon av AGE-nedbrytningsprodukter etter størrelse ble gjort ved væske-kromatografi, og viste følgende: i) ^{14}C -signalene var betydelig høyere i lever-ekstrakt fra middelaldrende mus enn fra voksne og prepubertale mus. Dette stemmer overens med tidligere funn i vårt laboartorium, der vi viste at AGE-nedbrytningsprodukter forsvinner raskere fra lever i prepubertale enn fra eldre mus. I tillegg til at lever fra yngre mus kvittet seg med AGE-nedbrytningsprodukter raskere enn lever fra eldre mus, viste kromatografi-studiene at det var klare kvalitative forskjeller på de AGE-produktene som ble påvist i lever fra mus av ulike alder. Disse forskjellene vil det føre for langt å beskrive i denne rapporten. Men resultatene gir grunn til å anta at den økte lagringstiden av AGE-nedbrytningsprodukter i eldre mus ikke ene og alene skyldes nedsatt lysosomal enzym-aktivitet. Vi spekulerer nå på om evnen til å kvitte seg raskt med AGE-nedbrytningsprodukter kan tilskrives andre mekanismer enn enzybaserte aktiviteter – f.eks. oksidative prosesser.

Etter at størrelse-karaktersiseringen av AGE-nedbrytningsproduktene i leverens scavenger-celler var kartlagt, ønsket vi å gå enda et skritt videre, nemlig å struktur-bestemme restproduktene etter AGE-nedbrytning. Dette lar seg kun gjøre ved bruk av massespektrometri (MS), og mye tid har derfor gått med for prosjektets stipendiat Dmitri Svistounov til å etablere metode i samarbeid med en av verdens ledende MS-grupper ved Universitetet i Uppsala. Konklusjonen etter å ha satset mye tid på MS-metodikk var at det var for lite utgangsmateriale til å gi pålitelige fragmenteringsdata. Dette førte til at det hittil har vært umulig å innhente struktur-informasjoner om AGE-nedbrytningsprodukter. Eneste vei å gå for å løse dette problemet vil nå være å legge inn et trinn til med ionebytte-kromatografi. Dette vil bli vurdert videre når Svistounov har gjort ferdig sin doktorgrad.

Håndtering av AGE-produkter i celler som kler Bruchs membran i øye. Aldersrelatert sykdom i retina er korrelert med endringer i Bruchs membran, og inkluderer akkumulering av AGE og andre modifisert makromolekyler. Spesialiserte scavenger-celler er viktige for opptak og nedbrytning av slike molekyler både lokalt og perifert. Vår hypotese er at endotelcellene i de venøse sinusoidene under årehinnen (choroid) like under Bruchs membran (det s.k. choriocapillaris-endotelet, CCE), har en slik lokal scavenger-funksjon i øyet, og at en dysfunksjon av disse cellene kan være medvirkende årsak til utvikling av bl.a. aldersrelatert makuladegenerasjon. Som et viktig steg på veien til å etablere en modell for studier av

aldersrelaterte forandringer i retina og choroid har vi i 2004 etablert langtidskulturer av CCE fra storfe og studert endocytose av AGE-albumin i disse cellene. Isotop- og fluorokrommerket AGE-albumin ble raskt og effektivt tatt opp i cellene. Opptaket var spesifikt og doseavhengig, og kunne delvis blokkeres med antistoff mot Stabilin 2, som er en viktig scavenger-reseptor i sinusoidalt lever-endotel og andre typer scavenger-endotel. Immunmerking og westernblot-analyser bekrefter at cellene uttrykker Stabilin 2. Vår konklusjon så langt er at CCE aktivt endocytterer AGE-albumin og at opptaket delvis skjer via Stabilin 2. Resultatene vil bli presentert på en internasjonal øyekonferanse i Fort Lauderdale, Florida, 1.-5- mai 2005: Annual Meeting of the Association for Research in Vision and Ophthalmology (ARVO).

Kurs og konferanser:

NFR-møte 2.9.04 (Prosjekt-presentasjoner i Aldersforskningsprogrammet; 1 foredrag)
12th International Symposium on Cells of the Hepatic Sinusoid (Bilbao, Spania, 5-9.9.04; 4 foredrag og 1 poster)
Meda Liver Workshop, Steningevik, Märsta, Sverige 22-23.1.04 ("Mechanisms of liver cell damage". Lukket, invitert møte av eksperter som diskuterer utvalgte tema vedr. lever).
Gordon-confer. ENDOTHELIAL CELL PHENOTYPES IN HEALTH & DISEASE, Proctor Academy 22-27.08.04.
Annual Meeting of the American Association for the Study of Liver Diseases (AASLD), Boston, USA 30.10-2.11.04.
Årlig prosjekt-møte mellom partnere i Tromsø, Uppsala og Mannheim (8.-10.10.04 i Mannheim: "Stabilins" (2 foredrag).
Foredrag i forum for aldersforskning i Tromsø 4.5.04: "Aldringssubstanser svekker leverens blodrensefunksjon" (1 foredrag).
Invitert foredrag ved EMBL, Heidelberg, Tyskland: 7.10.04: "Vertebrate scavenger endothelial cells - endocytic extremists fighting circulating waste macromolecules of self and foreign origin" (1 foredrag).

Publikasjoner (2004):

McCourt, P.A.G., Hansen, B., Svistunov, D., Johansson, S., Longati, P., Schledzewski, K., Kzhyshkowska, J., Goerdts, S., Johansson, S., Smedsrød, B. The liver sinusoidal endothelial cell hyaluronan receptor and its homolog, stabilin-1 – Their roles (known and unknown) in endocytosis. *Comp. Hepatol.* 2004, 3(Suppl 1):S24 (online journal)

Smedsrød, B. Clearance function of scavenger endothelial cells *Comp. Hepatol.* 2004, 3 (Suppl 1):S22 (online journal)

Nedredal, G.I., Elvevold, K.H., Ytrebø, L.M., Olsen, R., Revhaug, A., Smedsrød, B. Liver sinusoidal endothelial cells represent an important blood clearance system in pigs. *Compar. Hepatol.* 2004, 3(Suppl 1):S22 (online journal)

Elvevold, K.H., Nedredal, G.I., Revhaug, A., Smedsrod, B. Scavenger properties of cultivated pig liver endothelial cells. *Compar. Hepatol.* 2004, 3:4 (12. Aug) (online journal)

Svistounov, D., Smedsrod, B. Hepatic clearance of advanced glycation end products (AGEs)-- myth or truth? *J Hepatol.* 2004 Dec;41(6):1038-40

Mousavi, S.A., Sato, M., Sporstol, M., Smedsrod, B., Berg, T., Kojima, N., Senoo, H. Uptake of denatured collagen into hepatic stellate cells: Evidence for the involvement of urokinase

plasminogen activator associated protein/Endo180.
Biochem J. 2004 Oct 27; [Epub ahead of print]

Li, R.M., Sorensen, K.K., Smedsrod, B., Liu, X.P. [Receptor mediated endocytosis of retinal pigment epithelial cell] Zhonghua Yan Ke Za Zhi. 2004 Aug;40(8):539-44. Chinese.

Samarbeidspartnere:

For å sikre en forskning som ligger i fronten både hva gjelder kvantitet og kvalitet, har vi etablert samarbeid med flere grupper utenfor avdelingen. To samarbeidspartnere befinner seg i vårt eget universitets/klinikk-miljø, nemlig Kirurgisk forskningslaboratorium og Øyeavdelinga, mens de øverige 4 samarbeidspartnerne befinner seg i andre land (Sverige [Uppsala], Tyskland [Mannheim], Kina [Beijing], og USA [Tucson]).

1. *Kirurgisk forskningslaboratorium, UiTø/UNN* (Kontakt: cand. med. Geir Ivar Nedredal)
Tilgang til grisemodell for lever og øye.)

2. *Øyeavdelinga, UNN* (Kontakt: Terje Christoffersen; konkret samarbeidspartner (doktorgrads-stipendiat): cand. med. Ruomei Li. Tilgang til klinisk ekspertise innen oftalmologi.)

3. *Uppsala*: Kontakt: Prof. Staffan Johansson. Samarbeidet dreier seg om kloning og ytterligere strukturell karakterisering av den unike scavenger-reseptoren på leverens sinusoidale endotel, som fjerner bl.a. advanced glycation end products (AGEs) fra sirkulasjonen.

4. *Mannheim*: Kontakt: Prof. Sergei Goerd. Samarbeidet dreier seg om karakterisering av SEC-scavenger-reseptoren, samt produksjon av knock-out-mus som mangler denne reseptoren.

5. *Beijing*: Kontakt: prof. Xipu Liu (prof. II ved IKM). Samarbeidet dreier seg om aldersrelatert makula-degenerasjon, med spesiell fokus på effekt av AGE på to sentrale celler i retina. Prof. Xipu har etablert en unik teknikk for å isolere og dyrke en type sinusoidalt endotel fra retina (choriocapillaris-endotel – CCE). Metoden er overført til vårt laboratorium ved at hans student Ruomei Li har flyttet til Tromsø og blitt registrert som doktorgradsstudent ved vår avdeling.

6. *Tucson, Arizona*: Kontakt: Prof. Robert S. McCuskey (prof. II ved IMB). Samarbeidet dreier seg om aldersrelaterte endringer i leverens struktur, mikrosirkulasjon og scavenger-funksjon. I dette samarbeidet utnyttes prof. McCuskey's mangeårige ekspertise i bruk av s.k. in vivo-mikroskopi. Vi har nylig sendt inn en felles søknad om støtte til dette prosjektet til NIH.

Studentprosjekter:

Hvordan opplever og mestrer hjemmeboende slagrammede personer med unilateral neglekt og deres nærmeste pårørende hverdagslivets aktiviteter, ca 2 år etter primærrehabilitering?

Prosjektansvarlig

Irene Abrahamsen

Ergoterapeut/mastergradsstudent
Avdeling for sykepleie og helsefag, UiTø
Telefon: 91691660
E-post: iabrahamsen@hotmail.com

Veileder(e)

Cathrine Arntzen, UiTø
Ingunn Elstad, UiTø

Finansiering:

SAT støttet prosjektet i 2004 med kr 52 000,-.

Fremdriftsrapport

Prosjektbeskrivelsen til min mastergradsoppgave er godkjent av regional komite for medisinsk forskningsetikk og norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS. Jeg har gjort avtale med rehabiliteringsavdelingen på sykehuset i Harstad at de bistår med å skaffe meg informanter. De jobber med saken og jeg håper i løpet av februar, 2005, at jeg har fått de informanter jeg trenger til mitt prosjekt. For øvrig skriver jeg på min oppgave.

Publikasjoner:

Ingen

Hjelpemiddelformidling i kommunen: en studie av kartleggingssamtalen mellom kommuneergoterapeut og buker ved formidling av rullestoler.

Prosjektansvarlig: ***Astrid Gramstad***
Hovedfagsstudent
Nansenvegen 34, 9007 Tromsø
Telefon: 77693701/47408149
E-post: kenast@start.no

Veileder: Torunn Hamran, professor

Finansiering:
Tildelt kr 30 000 fra SAT i 2004.

Bakgrunn/ Problemstillinger:
Hvordan foregår kartleggingssituasjonen ved formidling av rullestoler i kommunene, og hvordan resonnerer ergoterapeuten i situasjonen?

Prosjektets hovedmål:
Identifisere kunnskaps- og resonneringsprosesser ved formidling av hjelpemidler ved ergoterapeuter.

Materiale og metode:
Observasjon av tre kartleggingssituasjoner mellom bruker og kommuneergoterapeut ved formidling av rullestoler. Intervju med kommuneergoterapeuten i etterkant.

Foreløpige resultater:
Har opprettet kontakt med feltet, venter på konkrete avtaler for datainnsamlingen.

Publikasjoner:
Prosjektet skal publiseres i form av en masteroppgave.

Annen utadrettet virksomhet:
Deltakelse på mastergradsseminar som opponert og tilhører.

En tilnærming til slagpasienter med skyveproblem

Prosjektansvarlig: ***Marianne Løkke***
Hovedfagsstudent
Feiringgt 23
2003 Lillestrøm
Telefon: 63819156

Veileder: Eline Thornquist

Finansiering:
Tildelt kr 25 000 fra SAT i 2004.

Bakgrunn/ Problemstillinger:

Hva er det fysioterapeuter faktisk gjør i sin tilnærming til slagpasienter med skyveproblem? Denne studien dokumenterer behandlingssituasjoner der rommet og omgivelsene benyttes som sentrale terapeutiske virkemidler.

Materiale og metode:

Det empiriske materialet består av direkte observasjon samt videoopptak av tre behandlinger med tre forskjellige fysioterapeuter som behandler hver sin pasient med skyveproblem. I tillegg er det foretatt semistrukturert intervju med den enkelte fysioterapeut der det legges vekt på å få fram terapeutens tanker og erfaringer med denne tilnærmingen.

Fysioterapeuters hovedanliggende er menneskers kroppslige funksjon. Kroppen er et særdeles komplekst fenomen og for å forstå den mer fyllestgjørende er det nødvendig å bringe inn tenkemåter og begreper som overskrider vårt tradisjonelle syn på sykdom, helse og kropp. I analysen av det empiriske materialet er det derfor anlagt et kroppsfenomenologisk perspektiv med hovedvekt på Maurice Merleau- Ponty sin filosofi.

Foreløpige resultater:

Studien viser at det er tre hovedmomenter som preger behandlingssituasjonen. Det ene er terapeutenes tilrettelegging av rommet og omgivelsen rundt pasienten, som ett ledd i å dempe skyvet og fremme bevegelse og kroppslig kontroll. For det andre er det en såkalt dynamisk tilnærming der terapeuten unngår å la pasienten forbli i en og samme utgangsstilling, men er til og fra stillingen i små bevegelser. Det tredje momentet er at terapeutene legger vekt på det som ifølge Merleau-Ponty kalles konkrete bevegelser framfor det han kaller abstrakte bevegelser. Instruksjonen går som en rød tråd gjennom behandlingssituasjonen. Den kjennetegnes ved at terapeutene tilstreber å bruke en instruksjon som er kort, presis og målrettet. Behandlingssituasjonen som sådan er preget av en kroppslig dialog mellom terapeut og pasient. Skyveproblemet tillegges i denne studien en eksistensiell dimensjon i et forsøk på å se skyvet i lys av pasientens situasjon og ikke som et anatomisk/ fysiologisk anliggende.

Publikasjoner:

Hovedfagsoppgaven; Kropp og rom. En tilnærming til slagpasienter med skyveproblem

Prosjekter tildelt midler for oppstart i 2005:

Aud Mari Sohini Fjelltun

”Å vente på sykehjemsplass”

Knut Holthedal

”Optimalisering av kreftoppfølging og kreftdiagnostikk”

Bård Smedsrød

”Cellular and tissue accumulation of waste substances as a clue to the ageing process”

Pål Vegar Storeheier

”Hørselstap hos eldre beboere i sykehjem”

Johan Svartberg

”Eldre menn og testosteron”

Senter for aldersforskning i Tromsø

Forskningsparken

9294 Tromsø

Tlf.: 77 64 69 40

e-post: sat@fagmed.uit.no

Nettside: <http://uit.no/172/>